25ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6959 — 24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1908 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 14 ՁԻԼԿԱՏԷ 1326 — 7 Decembre 1908 — 25me année — N. 6959

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻՍ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Ղ.
» » վեցամսեայ	45	»
Դուռն Եւրոպայի համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	35	Ֆր.
» » վեցամսեայ	20	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرەولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆԷՆ ԵՏՔԸ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՅԵՂԱՇՐՋԱՒՄԸ

Երկրի մը բարօրութիւնը ապահովելու համար միայն քաղաքական յեղաշրջումը չբաւեր. պէտք է մտնտեսականն ալ անոր հետ զուգընթաց յառաջանայ, ապա թէ ոչ, նոյն երկրի ժողովուրդը կը բաղկանայ ներկային և ապագային թէև աղատ բայց անօթի քաղաքացիներէ։ Եւ աշխարհի վրայ ոչ մէկ մահկանացու համ պիտի առնէ ազատութենէ, եթէ անօթի է։ Հետեւանքը այն պիտի ըլլայ որ ազատ երկրին աղատ ընակիչները պիտի ստիպուին գաղթել ուրիշ տեղեր ի խնդիր ապրուստի, զոր իրենց ազատ հայրենիքին մէջ չէին կրցած գտնել։

Այսպիսի պարագայ մը վիճակուած է կամ պիտի վիճակի օր մը ազատ Թուրքիոյ ազատ քաղաքացիներուն, —մարգարէ ըլլալու պէտք չկայ գուշակելու համար թէ տարակոյս չկայ որ պիտի վիճակուի, եթէ 1. Սահմանադրութեան տրամադրութիւնները լիովին չգործադրուին ու ազատութիւն, հաւասարութիւն և արդարութիւն կատարեալ իրականութիւններ չըլլան, որոնց շնորհիւ միայն պիտի ծնի իսկական և անբեկանելի ազատութիւնը։ 2. Եթէ երկրին մտնտեսական յեղաշրջումը առաջ բերելու համար հարկ եղած միջոցներն ի գործ չդրուին, անկեղծ ու լուրջ ջանքերով թէ պետութեան կողմէ պաշտօնական և թէ՛ մասնաւորներու կողմէ անհատական նախաձեռնութեամբ։

Առաջին դրութիւնը մէկդի ձգելով այսօր, որուն վրայ շատ անգամներ խօսուած է մեր և խօսիս չատերու կողմէ, պիտի խօսինք այս անգամ երկրորդին վրայ և անոր պարունակած երկու նախաձեռնութիւններէն ալ միայն պետականին վրայ, իսկ անհատական նախաձեռնութեանը վրայ խօսիլ ուրիշ առթի կը վերապահենք։

Եւ նախ հարկ կը համարինք ըսելու թէ Ֆրանսայի պէս հարուստ, ճոխ, զարգացեալ և աղատութեան ամենակատարեալ վիճակի հասած երկիր մը անգամ գլխաւորապէս պետական նախաձեռնութենէն է որ կը սպասէ ամէն բան, իսկ անհատական նախաձեռնութիւնը երկրորդական դեր ունի իր բարգաւաճման գործին մէջ։ Թէկու համակարծիք չենք այն գաղափարին թէ քաղաքացիներու մտնտեսական ճակատագիրը գլխաւորաբար պետութենէն պէտք է կախում ունենայ, այլ կը փափաքինք որ անհատական նախաձեռնութիւնը կանխէ զայն և անոր միջամտութենէն անկախաբար ապահովէ երկրի մը ժողովրդեան մտնտեսական կեանքը, ինչպէս է օրինակի համար Անգլիոյ մէջ ուր անհատական նախաձեռնութիւնը պետականին պէտքը զգալ չի տար, ճիշդ հակառակ Ֆրանսայի մէջ եղածին, ուր պետական նախաձեռնութիւնը անհատականին տեղը կը բռնէ սովորաբար կամ կ'առաջնորդէ անոր. բայց որովհետեւ Թուրքիացիներուս բարքերը աւելի Ֆրանսականին մօտիկ են քան անգլիականին, այդ պատճառաւ դէթ քաղաքական ազատագրութեան վաղորդայն կազմող ժամանակաշրջանին մէջ կարեւոր կը համարինք չեշտել պետական նախաձեռնութեան պէտքը, որպէս զի հնարաւոր ըլլայ մտնտեսական յեղաշրջումը առաջ բերել քաղաքականէն ետքը։ Այս հարկը մանաւանդ այնքան զգալի է որքան ցաւալի է հաստատել թէ երկարամեայ խիստ ընտակալութիւն մը մեռցուցած էր ամէն քաղաքացիի սրտին ու հոգւոյն մէջ նախաձեռնութեան ամէն զգացում ու ոգի, զորոնք արթնցնելու և քաջալերելու համար անհրաժեշտ է որ նախ և առաջ պետական նախաձեռնութիւնը գործի սկսի, համբաւ բանայ, առաջնորդ դիրքեր, որպէս զի անհատականն ալ քաջութիւն զգալով ու համարձակութիւն ունենալով անոր հետեւի, մինչեւ որ օր մը պետականին տեղը բռնել կամ անոր անկարօտ ըլլայ այլ եւս, ինչպէս եղած է Անգլիոյ մէջ։

Արդ, այս տեսութեամբ կ'ուրուագրենք հետեւեալ ծրագիրը իբր մեր այն անձիւ միջոցներէն որոնք սահմանուած են Թուրքիոյ մտնտեսական կեանքը յեղաշրջելու, և այս՝ միայն Ասիական Թուրքիոյ համար, որուն անձնական փորձառութեամբ ու ընդարձակ ուղեւորութիւններով աւելի ծանօթ ենք, ուրիշ անգամ վերապահելով Եւրոպական Թուրքիոյ մասը։ Ահա թէ ինչ է այդ ուրուագիծը, զոր կը յատկացնենք երկաթուղիներու, նոր գիծեր հաստատել, հիները երկարել նոր ու հինը իրարու միացնելով՝ բոլոր երկիրը երկաթի ցանցով մը իրար կապել պէտք է հետեւեալ կերպով.

1. Գիծ մը սկսիլ Տրապիզոնէն և Բաբերդի ու Կարնոյ վրայէն անցնելով հասցընել Սիւրմ՝ Վանայ ծովուն արեւմտեան կողմը ճիշդ Վան քաղքին դիմաց, ուր չդենալով անցնելով երկաթեայ նոր գիծ մը չարունակել մինչեւ Պարսկաստանի սահմանագլուխը։

2. Գիծ մը պէտք է Սամսունէն՝ որ երկրի մինչեւ Սեբաստիա ուր ճիւղաւորուելով մէկը Էնկիւրիի արդէն գոյութիւն ունեցող գծին միանայ, միւսը պէտք է կարնոյ հասնի Մալաթիոյ վրայէն։ Իսկ կեդրոնական գիծը հարկ է չարունակել մինչեւ Խարբերդ և Տիարպէքիր։ Ապագային այս գիծը կարելի է միացնել Վանայ՝ Սղերդի և Պիթլիսի վրայէն։

3. Ինչպէս ուրեմն գիծ մը պէտք է չինուի մինչեւ Դաւրէժանի, Զանկրը և միանայ Էնկիւրիի գծին։

4. Ստարազարի գիծը հարկ է միացնել Էրզրումի և Զէյթունտարի և Պրուսայինը՝ Բէօթահեայի ու Ա.Փ. Դարահիսարի։

5. Անատոլուի մեծ գիծը պէտք է չարունակելով շուտով հասցնել Կեսարիա մէկ կողմէն և Մէրզոն ու Ամասիա միւս կողմէն։ Այս վերջին կէտն ալ երկաթելով կցել Հալէպի գծին՝ որով կարելի կ'ըլլայ Հայաստան-Փաչայէն երկաթուղի նստելով երթալ Հալէպ, Դամասկոս և անկից Մէքէնէ։

6. Ա.Փիոն-Դարահիսար-Ալաշէհիր, Մանիսա-Իզմիր-Այտընի գիծը հարկ է կցել Դենիզլիի գծին, որով զրեթէ փոքր Ասիան ցանցով մը իրարու կը կապուի, և ուղղակի Իզմիրէն ալ հնար կ'ըլլայ չոգեկառքով երթալ Հալէպ-Դամասկոս և Հիճազ։

7. Պաղտատի մեծ գծին յառաջխաղացումը հանել պէտք է իր արդի կրիայի ընթացքէն և առաջ տանիլ քիչ ժամանակէն մինչեւ սահմանեալ կէտը Պաղտատ ու Պասրա, որ ստեն Անգլիոյ Հնդկաստանի Թղթատարական և ուղեւորական մեծ ճամբան այս կողմը կը դառնայ ,որովհետեւ իր չուրջը կեանք ու հարստութիւն, ապահովութիւն ու կենդանութիւն։

Պաղտատի այդ մեծ գիծը ճիւղեր պէտք է արձակէ իր այլ և այլ կէտերէն դեպի Ասոնա կամ Հալէպ, դէպի Տիարպէքիր և Ուրֆա, դէպի Հիլլէ և Խանգին ևն. ևն.։ Այսպէսով Փոքր Ասիա, Հայաստան, Սուրիա, Կիլիկիա, Մեծագետը և Արաբիա իրարու կը կապուին երկաթեայ գծերով իրենց գլխաւոր կէտերուն վրայ։ Աւելի հեռու ապագայի մը մէջ անոնց երկրորդական և երրորդական կէտերն ալ կրնան միացուիլ։ Եւ այն ատեն երեւակայելու է այն նիւթական բարգաւաճումը որ պիտի ծնի այդքան գիծերու թէ՛ չինութեան ատեն բիւրաւոր աշխատաւորներու և պաշտօնեաներու գործ ու զբաղում հայթայթելով և թէ չինութենէն վերջ երկրին մտնտեսական կեանքը ողեւորելով և հարստացնելով։

Աւելորդ չէ բեր թէ Պէրութ-Հայֆա գիծն ալ միացնել պէտք է Եաֆա-Երուսաղէմ գծին, և զայն ալ Դամասկոսի գծին, որով Կ. Պոլսէն երկաթուղիով հնար կ'ըլլայ ինչպէս Հիճազ երթալ նոյնպէս և Երուսաղէմ։

Իսկ թէ այս ամենին չինութեանց դրամն ուսկի՛ց պիտի հայթայթուի. — բնականաբար փոխառութեամբ, զոր չատ հեշտ պիտի ըլլայ գտնել, երբ ապահովութիւն տրուի թէ հիշդ իր նպատակին պիտի գործածուի դրամը, դի երկաթուղիները լիովին պիտի հայթայթեն թէ՛ գլխաւորի և թէ տակոսի համար պէտք եղած գումարը. հետեւաբար անոնց հաստիի ակնկալութեամբ փոխառուներ պիտի գտնուին. թերեւս իրարու հետ մրցին իսկ փոխ տալու պայմաններուն վրայ։

Բայց երկրի մը մտնտեսական յեղաշրջումը միայն երկաթուղիներով չէ որ առաջ կոչուիլ. կան դեռ ուրիշ ազդակներ ալ որ նոյնքան կը նպաստեն այդ նպատակին։ Այլ անոնց վրայ պիտի խօսինք յաջորդ յօդուածով։

Մ. ԵՍԱՅԱՆԵԱՆ

ԹՕՅՈՒԼԸՆՏՈՒԹ

Իբրեւ պատասխան քու héliotrope բուրող նամակիդ, այսօրուան «Խօսուրուտա»ս մանաւորապէս քեզի համար կը գրեմ, Նէլի, իմ անուշիկ բարեկամուհի։

Հանրային օգտին դէմ մեղանչած պիտի ըլլայինք երկուքս ալ — քեզի հետ մեղանչել, ինչ ազատ հեռանկար — եթէ մէջերիս մնար այն խնդիրը որուն վրայ կ'ուզես որ խօսինք։

—Դուն որ Հայու կնիկներէն կը դանդաղես, բ'նչպէս կ'ուզէիր որ ըլլայն ամենը»», կը գրես ինծի։

Եթէ մինչեւ այսօր ականջդ ի վար ըսածներէս չես կրցած տակաւին զգալ-փար մը կազմել ճաշակներուս վրայ, ատիկա քու համեստութեանդ տուր և բարենիշ մը ա՛ռ ինձմէ։

Որքա՜ն դիւրին պիտի ըլլար գործս, եթէ փոխանակ երկար, տաղտկացուցիչ և վարդապետական տողեր գրելու, ներելի ըլլար քու լուսանկարդ զետեղել հոս, քանի մը կենսագրական նօթերով և տակը գրել։

«Հայ կնկան խելայ պատկերը կ'ուզէ՛ք։ Աւասիկ»։

Ամէն զարգացի մէջ, Նէլի, չըլլայ որ ատենի բան մը մտքդդ անցընես, որովհետեւ միշտ վերջի վայրկեանին ձեռքս առաջ չպիտի երթայ առանկ բան մը ընելու, որովհետեւ ես անոնցմէ չեմ որ գտած գանձերնին ուրիշներու հետ կը բաժնեն։

Altruismeը կը հասկնամ, պայմանաւ որ դուն գործին մէջ չըլլաս, իմին վարդապետն ապատնեա։

Ես չեմ կրնար պատնջել որ ամէն մարդ անպատճառ քու ուզածիդ հաւնի—անոնց նմանները ո՞ւր պիտի գտնայինդ — և կամ երկրպագէր քու մասցիութեանդ առջեւ, Տիրամօր պատկերին առջեւ ծնրադրող կոյսի մը հաւատով։

Քեզի նմանիլ եթէ կարենային մեր կիները, բողոք պիտի բառնային այդ կեղծարարութեան դէմ, որովհետեւ ես կ'ուզեմ որ դուն մէկ հատիկ մնաս, ինչպէս Միլօի Վենիւսը զոյգ չունի։

Բայց որովհետեւ քու մէկ վարդդ չի կատարիլու չափ բարբարոս չեմ, և քանի որ տարեւ չի կայ որ չի շարժի երբ զեփիւռը կ'ածի, պիտի չնամամ կարելի եղածին չափ կարճ կերպով բսել քեզի թէ ի՞նչպէս կ'ուզէի որ ըլլայիս այն կիները որոնց ամէնէն գեղանրաշ մէկ նմայնն ես, դուն, Նէլի։

Ես պիտի ուզէի որ քու սեռակից քոյրերդ երեք բաներ նմանէին և... չի նմանէին երեք բաներու։

Նախ և առաջ խղճնէի պէտք է նմանի կին մը, ասոր պէս չարուհակ տանը մէջ գտնուելու համար։

Պէտք չէ սակայն անոր նմանի, որովհետեւ խղճունդը ունեցածը չունեցածը վրան կը կրէ։

Ցեռոյ արձաղանգին նմանելու է կին մը։ Անոր պէս պատասխանելու է երբ հարցում կ'ըլլայ իրեն, բայց միւս կողմէ զգոյշ կենալու է արձաղանգին նմանիլէ, որովհետեւ արձաղանգը կ'ուզէ որ միշտ վերջին բառը իր քովը մնայ։

Պիտի ուզէի որ կին մը նմանէր Սթրազվարի քաղաքին մեծ ժամացոյցին, անոր պէս կանոնաւոր և ճշդապահ ըլլալու համար։

Բայց անանկ ազմուկներ հանելու չէ որ ամբողջ քաղաքը իմանայ։

Եթէ, սիրելի Նէլիս, կը կարծես թէ բանձերս բանաւոր են, և կիները չատ բան պիտի չտեսնին եթէ մէկ կողմէ նմանեին խղճունդին, արձաղանգին և ժամացոյցին և միւս կողմէ բնաւ չի նմանէին անոնց, այդ պարագային պիտի խնդրէի որ համբոյր մը անցընես պատնջիս կողմը։

Ճ. Ա.ԼՓԻՆԵՐ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻՆ

Հայրիկ,

Ազգերը իրենց ապագային, ճգնաժամի շրջաններուն մէջ, մի՛շտ, զոյգ մը կոթողի ձեւը փնտռած են, գտած, ծնցուցած, երեւան հանած են իրենց ծոցէն, անոր վառուելու համար իրենց ճակատագիրը, անոր ապրելու համար դիրենք վտանգներու եւ փորձանքներու փոթորկին մէջէն անանելու դժուարին բայց վեհ դերը։

Մեր խեղճ ազգն ալ, որ իր գոյութեան մեծագոյն մասը, նախապատմական ժամանակներէ ի վեր ճգնաժամերու ու տագնապներու մէջ բոլորած է, մնայնաբար բացառութիւն չէր կրնար կազմել այդ ընդհանուր կանոնէն։ Դժբաղդութիւնը հոն եղած է սակայն որ, այդ ձեւքերը, որոնց իր բաղդը վստահած է, չատ անգամ պէտք եղած իմաստութիւնը, կորովը, հեռատեսութիւնը և անձնուիրութիւնը չեն կրցած միացնել իրենց վրայ և յուսախաբութիւններու ցաւալի շաղբ մը եկած է պարբերաբար իր թոյնի անձրեւը տեղացնել մեր ցեղին գլխուն։

Զուգահեռ սա ճշմարտութեան հետ, թէ կրօնքը մեր ազգային գոյութեան պահպանումին գլխաւոր ու չատ հզօր միակ պատնէշը եղած է, պէտք է նաեւ ընդունինք այն տխուր ճշմարտութիւնը որ մեր կղերական դասը չատ քիչ անգամ համապատասխան գտնուած է իր պաշտօնին մեծութեան, և ազգը քիչ տուժած չէ իր անարժան եկեղեցականներէն։

Ձեր վեհ համեստութիւնը վիրաւորել չեմ ուզեր, Հայրիկ, բայց այս օրը առնելով իբր օրինակ, քանի եկեղեցական կրցաս գտնել ազգը ահագին բաղմութեան մը մէջէն, դինքը վարելու անվեռապահ կերպով արժանի. քանի անուն կրցաս գտնուիլ որուն վրայ բուէներդ կարենային միանալ ինքնայօժար, միայ մը գործած չըլլալուն հաստատ գիտակցութիւնը. անկեղծ ըլլանք ըսելու համար —մեկ հաս միայն։

Ինչո՞ւ համար չէ՞ որ պաշտելի Իզմիրլեան Հայրիկը երկու կոր կ'ուզենք ընել այսօր —եթէ կարելի ըլլար— մէկ մասը զրկելու համար Լիմմանի ընդհանրական գահոյն և միւսը պահելու համար մեզի, իբր Պատրիարք Պոլսոյ։

—Հայրիկին պէտք ունինք Թրքահայերու։

—Բայց Արիմանին յաջորդն ալ միայն ինքը կրնայ ըլլալ։

Այս չէ՞ ամէն կողմ, ամէն հայու բերանին մէջ գործադրուող կնճիռը հիմա։

Ու սրտատրոփ կը սպասենք Զարին կամքին. պիտի հաստատէ՞ Հայրիկը Լիմմանին՝ թէ ոչ։ Երկու պարագային ալ ուրախութիւն մը և ցաւ մը կայ զուգընթաց՝ ինչպէս աշխարհի բոլոր դէպքերուն մէջն։

Երբ հաստատէ, Հայրիկին հայրապետական փառքի պանծացումին մէջ, անոր քով Թրքահայերուս համար իր անմիջական հոգածութենէն, իր մեծ autoritéէն զրկուելուն թախիծը կայ։ Եթէ չհաստատէ, Հայրիկին մեզի մնալուն հրճուանքին քով, դեռ իր միապետական քմահաճոյքներովը միլիոնաւոր ժողովուրդներու վրայ ճնշող վեհապետի մը կողմէ մեհարիկ, ընդվզեցնող միջամտութեան մը կսկիծը կայ ազգին դերադոյն ճայնին, անոր սրտին հպայ բաղձանքին դէմ։

Ինչո՞ւ այս ամէնը —որովհետեւ հայութիւնը իր եկեղեցականներու չարքին մէջ մէկ հաս միայն՝ կը դանէ, իր ճակատագիրը, այո՛, ճակատագիրը, անոր ձեռքերուն, անոր պաշտելի ձեռքերուն մէջ դնելու բացարձակապէս արժանի։

Այդ արժանիքը, այդ մեծութիւնը, ամէն փորձէ անցած, սեւ օրերու մէջ փայլած, արիւնի լիճերուն մէջէն երեւնալու արդար բողոքի մը պէս դուրս նետուած, արցունքներու մէջ լուացուած, բռնակալներու պոռթկացող զայրոյթին դէմ վէրմինդիր դերանի մը պէս վեհափառօրէն կանգնած, փառասիրական գրձուռ չդայնքները ոտքերուն տակ փշրած, անձնասիրութիւնը անչնչացուցած և անձնուիրութիւնը անմահացուցած, մեծ, հրամայ, վիթխարի, տիրապետող լուսապսակ մը է Հայրիկ, ձեր գլխուն վրայ՝ որով ամբողջ ազգի մը սիրտը հպարտօրէն կը բաբախէ։

Այդ արժանիքը, Մասիսի ճիւնապատ գագաթին պէս կը կանգնի այսօր Հայութեան մէջ, անոր պէս բարձր, անոր պէս անբիծ ու մտանկնական ձիւնով ծածկուած, անոր պէս տարրերուն ու ժամանակը ծաղրող։

* * *

Թրքահայերը, ազատութեան զգլխիչ թովանքին յաջորդ օրն իսկ, տխուր կըսկծոտ, զարթնում մը ունեցան իրենց սրբոյրանքէն։ Տաղնապ մը անցած ըլլալուն հրճուանքին քով, անոր կից ուրիշ տագնապ մը առջեւ գտան ինքզինքնին. ազատութիւնը կամուրջ մը եղաւ կարծես, ճգնաժամէ մը ուրիշի մը անցնելու համար։ Ստոիկա հայի խնդիրն է, պարզ, բայց անաւոր իր պարզութեան մէջ, հայի սովը լայնօրէն տարածուած բոլոր հայկական նահանգներու մէջ։ Միայն օրուան հացը տալ իմաստէ զուրկ պիտի ըլլար. այլեւս այդ հացը իրենք ճարելուն միջոցը տալու ենք անոնց. հակայ գործ մըն է ստիպա և հակայ գործերը հակայ միջոցներէ կը ծնին։ Նպատահանաքելով երբեք չպիտի կրնանք յաջողիլ։

Արդէն այս տագնապուն մէջ երկու չաբաթ առաջ պարզեցի եկեղեցիներու արծաթներն ու մեծարժէք առարկաները ծախելու ամիսի ծրագիրս մը՝ որ արձագանգ չգտաւ դեռ. զմայլմամբ։ Գաղափարը, կը խոստովանիմ քիչ մը ցնցող կը թուի առաջին ակնարկով, տաճարը միշտ սրբութիւններու մէջ ողողուած տեսնելու վարժ մեր աչքերուն։ Բայց երբ խորհիմ, ինչ աւելի իրաւացի, ինչ աւելի վեհ։

Եւ այսպիսի վեհ գաղափար մը գործադրութեան դնելու նախաձեռնարկը, ձենէ զատ ո՞րմէ կրնայ գալ Հայրիկ։ Այդ կոչը երբ դուք ըլլաք ուղղողը, ամբողջ ազգը մէկ մարդու մը պէս պիտի կանգնի զայն գործադրելու համար։ Թախանձագին կը խնդրեմ որ այս գաղափարը դնել հաճիք Ազգ. Երեսփ. Ժողովի սեղանին վրայ և ոյժ տաք անոր։

Մրագիրը քիչ մը աւելի որոշ գործնական ընելու համար կ'առաջարկեմ որ.

1. Ծախուած առարկաներու դրամով անմիջապէս հաստատուի հայկական երկրագործական մեայուն պանքա մը, որուն պաշտօնը ըլլայ միշտ գիւղութիւններ տալ Հայ երկրագործին ու կարօտ Հայ արհեստագործին, գաւառներու մէջ։

2. Եկեղեցիները փոխառութիւն բրած ըլլան այդ պանքային և ան ալ փոխադարձաբար կարօտներու, որով ողորմութիւն տալու սոսրեցուցիչ դրութենէն միանգամայն ընդ միշտ ազատ ազգը։

3. Երբ պանքան իր փոխառութիւններուն համար ստանալիք ամենամեծաւ տակոսով, ժամանակի ընթացքին մէջ, զօրանայ, կարենայ բաժնեթղթեր հանել, մաս առ մաս եկեղեցիներուն վերադարձնէ իրենց դրամները, իր գոյութիւնը այլեւս ապահովուած զգալով դրամագլխովն իսկ։

Ահա ամիսի ծրագիր մը՝ որուն սկզբունքը երբ ընդունուի, շատ աւելի ձեռնհաս մասնագէտներ կրնան մանրամասնութիւնները ճշդել և թերը ու դէմ վիճաբանիլ։

Հայրիկ, վստահ եմ թէ մէկ քանի յեսանիայ դասակարգներու հանգանական տրտունջները չեն որ պիտի կրնան ձեր մեծ հոգին կասեցնել, այսպիսի փրկարար միջոց մը ձեռք առնելէ, և խոնարհաբար գաղափարս ներկայացնելով Ձեր Բարձր Սրբազնութեան նկատումն, ձեռքերնիդ կը համբուրեմ որդիական ամենախորին ակնածանքով և կը սպասեմ արդիւնքին։

Գօնիա — ԹՈՒՐՔԱՅ.

"ԱՐԵՒԵԼՔ"Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ (69)

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՎՈՒՄ ԵՆ

Բ.

ՇԱՊՈՒՀԸ ԶԱՐԵՆԱՒԱՆԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ ՄՕՏ

— Այո՛, նա, տէ՛ր արքայ։ Այդ կատարուեցաւ այն ժամանակ, երբ նա, նոյն իսկ այդ դեսի մէջ, որ մեր առջեւում հասում է, մկրտեց հայոց Տրդատ Թագաւորին իւր բոլոր մեծամեծների հետ։ Հայերը մինչեւ այսօր հաւատում են, թէ մեր կրօնութեան միջոցին երկնքից սիւնի նրմանութեամբ լոյս ծագեց, որի դլխին արեգնային ճառագայթներով փայլում էր խաչի նշանը, և մնաց դեսի վրայ այնքան ժամանակ, մինչեւ ամենքը մկրտուեցան։

Լսելով Մերուժանի վերջին խօսքերը, Շապուհի դէմքի վրայ անցաւ ժպիտի նրման մի ցնցում։

— Պէտք է այդ վանքը կործանուի՛, — ասաց նա, — և որպէս առաջ, նոյնպէս և այժմ, պէտք է կրկին վառուի նրա մէջ որմզդական սուրբ հուրը։

— Արքայից արքայի կամքը արդէն կատարուած է, — պատասխանեց Մերուժանը մի առանձին պարծենկոտութեամբ։ — Նրա մէջ տարուշանը պատրաստուած է և սուրբ հուրը վառվում է։ Երէկ հրաւիրեցի դերիներին և առաջարկեցի, որ երկրպագութիւն տան կրակին. ոմանք ընդունեցին, իսկ շատերը յամառութեամբ մերժեցին։ Այժմ արքայից արքայի բարձր հրամանին է կախուած, թէ ինչ պէտք է անել այդ մոլորեալների հետ։

— Բոլորին պատժել, որ միւսներին օրինակ լինի, — ասաց Թագաւորը, և նրա խոշոր աչքերը վառուեցան անսոդք բարկութեամբ։ — Արեւելքից մինչեւ արեւմուտք պէտք է տիրէ Մազդեղանց կրօնը, և ամէն ընդդիմացող մոռուան չարաչար պատիժ պէտք է կրէ։

— Այդպէս էս կարգադրուած է, տէր արքայ, այժմ կը սկսուի դատապարտութեան հանդէսը։

Մի տափարակի վրայ, որ մօտ էր գետեզերքին, անհամբերութեամբ սպասում էին փղերի վարժեցրած երամակները։ Փղապանները ուելի և ա՛ելի դրդռում էին նրանց, և ամէն դազանները զարհուրելի ձայներ էին հանում։ Հրապարակի մի կողմում կանգնեցրել էին այն գերիներին, որոնք մերժել էին կրակին երկրպագութիւն տալ։ Լուռ և թախծալի դէմքերով սպասում էին այդ թշուառ նահատակները օրհասի վերջին րոպէներին։ Բայց նոյն թախծութեան մէջ նշմարվում էր մի վսեմ, հոգեւոր վսեմութիւն։

Կարծես, Եփրատի արքայան հովտին վիճակուած էր նահատակութիւնների հանդիսարան լինել։ Այստեղ նահատակուեցան Ռոկենդը, այստեղ նահատակուեցան և Սուքիասեանք։ Ասա՛ել, որպէս Իսրայէլի Մովսէսը Նաբաւ լեռան խորքերում, նոյնպէս և Հայաստանի Մովսէսը— Լուսաւորիչը — անպայտացաւ. Նպատ լեռան մթին այրերի մէջ։ Ամենասարսռելի ժամանակներից այդ հովիտը միշտ մի արիւնոտ հանդիսարան է եղել կրօնների պատերազմի։ Եւ սկսեալ Մաժան քմրապետի արեան հեղումից՝ մինչեւ Շապուհի կատարած վերջին նահատակութիւնները, — նա միշտ ցօղուած է եղել սուրբերի արիւնով...

Մի խումբ նուադածուներ սկսեցին հնչեցնել փողերը և դափել թմբուկները։ Այդ ձայներից փղերը աւելի զուարճացան, աւելի ոգեւորուեցան։ Սկսեցին դիւական ուրախութեամբ պարել։ Այդ միջոցին պարից կարմրագոյնս դահիճները բերում էին հայոց չափահաս և անչափահաս գերիներին, և խմբերով ածում էին փղերի առջեւ։ Նախ ձգեցին նրանց առջեւ փոքրիկ մանուկներին։ Անագորոյն անասունները նոյն զուարճալի խաղն էին խաղում իրանց զոհերի հետ, ինչ խաղ որ խաղում է կատուն միսն հետ, երբ ծուռակից հանելով, նրա առջեւն են ձգում։ Ահարկու կնճիռներով յարձակում էին թշուառներին և դնդակի նման դէպի վեր էին նետում։ Նրանք ընկնում էին, դառն հառաչանքներ արձակելով։ Դարձեալ բռնում էին, և օդի մէջ պարտացնելով, դարկում էին դետնին։ Այսպէս չարչարում էին դժոխային խաղը, մինչեւ բոլորովին անշնչանում էին։ Ցեռոյ ոտքերի տակ կոխ տալով, փշրում էին նրանց բոլոր ոսկերոտիքը և, իբրեւ մի տափակացրած բամբակի կոտոր, կրկին բռնում էին կնճիռներով և նետում էին գետի մէջ։ Դժբախտ Եփրատը հեւգեհեւ լցվում էր դիակներով, և նրա պարզ ու յստակ ջուրը արիւնի գոյն էր ստանում... Այսպէս հաղարաւոր անմեղ փղերի ոտքի կոխան եղան։

Այդ տեսնում էր Շապուհը իւր վրանից։ Այդ տեսնում էին Մերուժան Արծրունին և Վահան Մամիկոնեանը, որ ներկայ էին նրա մօտ։ Եւ նրանց զուարճութիւնը աւելի մեծ էր փղերի զուարճութիւնից...

— Հիմա այդ դատապարտեալները գժոխքը կը գնան, թէ հայոց դրախտը, — հարցրեց արքայից արքան դառն ծիծաղով։

— Նրանք հաւատացած են, որ դրախտը կը գնան. — պատասխանեց Մերուժանը, նոյնպէս ծիծաղելով։

— Այդ յիմարները, — մէջ մտաւ Վահան Մամիկոնեանը, — ոչինչ մահ այնքան ուրախութեամբ չեն ընդունում, որպէս մահը կրօնի համար։

— Իսկ մեր փղերը այս տեսակներին պատժելուց չեն յոգնի, — ասաց արքայից արքան։— Եւ ձեր ատուածներին չատ հաճելի կը լինի այսպիսիների արեան հեղումը։ Երդվում եմ իմ հարց երեսի պայծառ լոյսով, երդվում եմ Որմիզդի սուրբ անունով, որ չի պիտի խնայեմ ոչ սեռի, ոչ հասակի և ոչ ատիճանի, և ամէն ոք՝ ազնուատոհմ թէ՛ ռամիկ, չարաչար կը պատժուին, երբ կընդդիմանան մեր կամքին, որը հզօր ատուածների կամքն է։

Այսպէս խօսում էր արքայից արքան և նրա ահաւոր ձայնը զղրդեցնում էր ամբողջ բանակը։

Այդ միջոցին, փղերի դազանային հանդիսարանից փոքր ինչ հեռու, ներկայանում էր այլ բարբարոսութիւն։ Հրապարակի վրայ չտեսզով քարշ էին տալիս մի տեղակ չարժական մեքենաներ, որ ատիւաւոր սայլակներու ձեւ ունէին։ Սայլակների իւրաքանչիւրի վրայ բարձրանում էր մի երկաթեայ ձող, որ երկար, սրածայր ցիցերի նմանութիւն ունէին։ Ներքնից բաղմաթիւնը իրանց ձողերով հեռուից պատկերացնում էին նաւակների մի խումբ, որ խարսխած է լինում նաւահանգստում, և միայն ցցուած կայմերն են երեւում։ Երբ մեքենաները կարգով կանգնացրին հրապարակի վրայ, սկսուեցաւ դժոխային գործողութիւնը։

Հայոց գերիների թւում կային և չատ ազատների կանայք ու օրիորդներ։ Դրանք այն փախստական նախարարների կանայքն ու օրիորդներն էին, որ, Շապուհի զուլուարը լսելով, չը կամեցան ենթարկուել լինել, այլ թողին իրանց ամրոցները ապատելը, և գնացին դէպի զանազան կողմեր։ Այդ ազատների կանայքը պահվում էին առանձին վրաններում, որ չատ հեռու չէին Շապուհի խորանից։ Թագաւորական ներքինիները մտան նրանց վրանները, մերկացրին բոլորին, և այնպէս մերկ ու հոլանի՝ դուրս բերեցին վրաններից, և երկար շարքերով կանգնացրին հրապարակի վրայ, ձեղուերը մերկնոներու չուրջը։

Դարձեալ մի տեսարան էր այդ, որ պարսկական անպատկառ անամօթութիւնը միայն կարող էր հնարել։ Բայց անամօթութիւնը գերազանցում էր պարսկական անզգամութիւնը։ Մերկանդամ չարքերով կանգնած էին պարկեշտասուն կանայքն ու օրիորդները, և գոնէ մերանգամից ազատվում էին Շապուհի վայրագութիւնից։ Շապուհը կանգնել չէին կարողանում, ուշաթափ էին լինում և ցած էին ընկնում։ Բայց ներքինիները կրկին բարձրացնում էին նրանց։ Շապուհը, խելագարի նման, փնտռում էին իրանց մազերը, ծուռտում էին իրանց աչքերն ու երեսը, կոծում էին իրանց կուրծքը, և լայագին ձայնով աղաղակներ էին բարձրացնում, Բայց ներքինիների մտքանը չառաչում էր նրանց մերկ մարմնի վրայ, թողնելով իւր տեղում մի երկար արիւնոտ գիծ։ Նրանք լռում էին...

Դա՛ մի գա՛ղն նախատինք էր, դա՛ մի ծանր անարգանք էր, որով Շապուհը կամեցել էր պատժել հայոց ազնուականներին, նրանց կանանցը մերկանդամ կանգնացնելով իւր բանակի առջեւ։

(Շարունակելի)

ԱՆՕՐԻՆԱԿ ՍՂՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ԻՐ ՄԱՍՆԱԿԻ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԻԱ, 6 Նոյեմ.

Երեք օրէ ի վեր գլխէս ցորեկ ձիւն կը տեղայ յուսահատեցուցիչ չարունակութեամբ անընդհատ, անվերջ, և արդէն իսկ հաղորդակցութեան դժուարին միջոցները ասատիճան մըն ալ դժուարացած, անանցելի դարձած են։ Թշուառութիւնը բազմապատկեցաւ։ Ալիւրին լիարը տասնեակը զրչ.։ Գործ չկայ, չան չկայ, ամէն բանի սղութիւն, ամէն կողմ թշուառութիւն։ Թէպէտ իրական սով չկայ, բայց երբ նկատենք գործի և չահու բացարձակ չգոյութիւնը ու տկրող արտադրող սղութիւնը՝ զուգորդուած ընդհանուր աղքատութեան հետ՝ արդէն իսկ սովի սոսկալի համանապատկերի մը դէմ յանդիման կը գտնուինք։ Սով չկայ ըսինք, սակայն չի նշանակեր տակիա թէ՝ թշուառութիւնը սահմանափակ ատիճանի մը վրայ կը գտնուի կամ կարօտութիւնը տարածուն հանգամանք մը չունի, ընդհակառակը, խեղճութիւնը անմկարագրելի է և ժողովուրդին, մանաւանդ հայ ժողովուրդին, վիճակը իսկապէս օրհասական, յուսահատական է, կարօտ՝ անմիջական կարկկցութեան և արագ դարմանի։ Կը կրկնենք. սով չկայ, անոր համար որ սովը երաչտութենէ առաջ կուգայ, մինչդեռ ո՛չ Բաբերդի և ոչ ալ շրջականները երաչտութիւն չկար այս տարի։ Թէեւ անուրանալի է որ համեմատաբար երկու տարի է հունձքը նուազ է նախորդ տարիներու բաղդատմամբ։ Ասով մէկտեղ այսօր հարիւրաւոր լեփ-լեցուն ամբարներ կան, որոնք՝ եթէ 2—3 տարի բնաւ հունձք չըլլայ՝ դարձեալ լիուլի կրնան բաւել տարողջ Բաբերդին։ Ահա թէ ինչո՞ւ համար սով չկայ, կը պնդեմ։

Բոլոր այն երկիրներուն մէջ ուր երկրագործութիւնը չա՛տ նախնական, չա՛տ հին դրութեան մը մէջ մնացած է և հողագործին յաջողութիւնը բաղդին ու օդային քմահաճոյքներուն և նպաստաւորումին կապուած են անմիջական կերպով, ժողովուրդը և ամբողջ տնտեսական կեանքը ենթակայ են պարբերական ցնցումներու՝ հունձքերու անբաւականութենէն, երաչտութենէ, մարախէ, ածխացումէ, կարկուտէ և ուրիշ բնական զանազան պատահարներէ առաջացած պատճառներով։ Այս հարկին ճակատագրապէս ենթակայ է նաև Բաբերդ, մեւնոյն պայմաններուն մէջ մեւնոյն դրութեան տակ ըլլալուն համար իր երկրագործութիւնը։ Ու ասոր համար միշտ 5-6 կամ առ առաւելն, 10 տարին անգամ մը հացի, արմտիքի սղութիւնը հասարակական հարց, այժմէական խնդիր կը դառնայ և երկիրը իբրեւ լոկ հողագործական երկիր, առեւտուրին առանցքը արմտիքը ըլլալուն, անմիջական հակահարուածը կը կրէ մանր առեւտրականը, արհեստաւորը և գիւղացին։ Ու երբ մանաւանդ այդ տարիները կը կրկնուին, այն ատեն թշուառութիւնը իր գագաթնակէտին կը հասնի, աղքատութիւնը, չքաւորութիւնը ընդհանրական, հասարակային կը դառնայ, ինչպէս այս անգամ։

Պարբերական այս թանկութիւններուն բնական պատճառները բառնալու կամ հակակշռող դարմանի միջոցներուն վրայ երբեք չէ խորհուած և աւելորդ է հարցնել թէ ինչո՞ւ չէ խորհուած։ Նկատելի պարագայ մըն է որ ասկէ առաջ պատահած արմտիքի սղութիւններու ատեն սակայն, դէթ ուրիշ պէտքեր անհամեմատ ածանէին։ Եղէն օխան, օրինակի համար, 6—7 զրչ.ի կը տրուէր, մինչ $1\frac{1}{2}$—2 զրչ., պանիրը՝ 3—$3\frac{1}{2}$, այսօր ատոնք բոլորը և դեռ ուրիշ պէտքեր կրկին գիներով անկարելի է գնել։ Ուտեստեղէններու այս սղութիւնը որքան որ կապ ունի արմտիքի բարձրացման հետ, արտածման պատճառներով ալ կրնայ բացատրուիլ, իսկ արմտիքի սղութիւնը որ սովի ատիճանի հասած է, բաց ի հունձքի նուազութենէ, իր տարբեր մասնաւոր պատճառներն ալ ունի։

Ասկէ առաջ թանկութիւնները մէկ տարուան չրջանով կը պատահէին։ Սղութիւնը տարի մը միայն կը տեւէր, յաջորդին հին գինը կը գտնէր արմտիքը։ Այս երկիւղով ամէնէն ագահ, ամէնէն անպագ համարուած չուեմարանատէրերն անգամ չէին համարձակեր արմտիքը տարիէն աւելի պահել։ կը ծախէին կամ փոխ կուտային հինգ տարի։ (Ինչին ըսելով պէտք է հասկնալ դարձեալ 50 առ 100)։ Բանի տարիներէ ի վեր, վերջին տարիները մանաւանդ, հիմնապէս փոխուած է այդ ըմբռնումը, արմտիքի առեւտուրը մեծ մեծ մասով տարբեր շահադէտներու և հետզհետէ խոշոր դրամատէրերու ափին մէջ կեդրոնանալուն պատճառով։ Տեսակ մը անկանոն, անկազմակերպ, շահադիտական դրքոյներ, որ աղքատին քսակը և հողագործին քրտինքը կը քամեն իրենց ոսկիի դէզերը բազմապատկելու համար անմիայն։

Ըսի թէ վերջին յաջորդական երկու տարիներու անօրինակ սղութիւնը, բնական պատճառներէ, արմտիքի նուազութենէ զատ ուրիշ մասնաւոր պատճառներ ալ ունէին։ Անոնցմէ առաջինը գիւղերու հեռակայով ծախուիլն է։ Գիլանաորպէս Կարսեցի հարուստներ մեծաքանակ պահանջներ կ'ունենան պետական գանձէն զինուորական պէտքերու յանձնառութենէն։ Բայց որովհետեւ ուղղակի դրամ գանձել քիչ մը դիւրին գործ չէ, ուստի իրենց պահանջներուն փոխարէն կ'արտօնուին ազատ առնել և որովհետեւ միմիայն Կարինով չեն կրնար գոհանալ և փակել իրենց պահանջները, գաւառներն ալ կը տարածուն իրենց գործունէութիւնը։ Ամենք իրենց յանձնակատար ընկերներն ու-նին շրջակայ քաղաքներուն մէջ։ Ազատ ծախուելու միջոցներուն 10 15 հաղար ոսկիի հեռակ կը դրկուի Բաբերդ, ուր հեռակեցներուն մարդիկը անիրայ կ'առնեն գիւղերը ի հաչիւ իրենց ուռացած հեռակներուն և յետոյ տասը անոր կը ծախեն իրենց հաչուոյն 5—10—20—50 և ալ աւելի ոսկի չանով իւրաքանչիւր գիւղը, մասնավաճառներուն երկար 8—10 ամիս պայմանաժամ տալով։ Իսկ ա՛յն գիւղերը, որ պզտիկ թիւ մը չեն կազմեր յամառ, երբ չեն կրնար ձեռքէ հանել, ծախել չանով, իրենք չափել կուտան ուղղակի։ Այսպէս արմտիքը մեծ քանակութեամբ և գրեթէ քիչ բացառութեամբ կը կեդրոնանայ հարուստներու ափին մէջ և կամ այնպիսի ձեռքերու տակ և անանկ պայմաններու ներքեւ որոնք ամիջապէս ծախել և ատարի թագսիք տալու հարկին մէջ չեն գտնուիր։ Մինչդեռ ասկէ առաջ երբ հեռակ չկար, չատեր գիւրութեամբ նորէն կրնային ատար առնել և որովհետեւ պարտաւոր էին ամբողջ փոխարժէքը վեց մասնավճարով սեպտ. 15—Դեկտ. 16 վճարել և փակել, ուստի հարկադրուած առաջին ատիճ կը սկսէին արմտիքը ծախել և վճարներուն յատկացընել ու գիներու արուեստական բարձրացման տեղի չէր մնար։

Երկրորդ պատճառ մըն ալ արմտիքի սղութեան, գիւղերու ժամանակէ մը ի վեր մեծ մասով այնիկով (արմտիքով) վճարուիլն է։ Իւրաքանչիւր գիւղի ատարը, իր փոխարժէքին համեմատ, բաց ի դրամական փոխարինութենէ արմտիք ալ ունի միասին, որ կառավարութեան կը վճարուի ատարեցին կողմէ։ Այս դրութիւնը երբեք օգտակար չէ պետական գանձուն ալ, քանի որ ցորենի տեղ սարապաս (ատորին տեսակ, հնձարտիառն ցորեն) գարիին տեղ յարդ կը տրուի շատ անգամ խարդախութիւնով և անպար մեմուրիին հետ յարմարցուելով։ Այս երկու տարուան մէջ մէկ ուրիշ պատճառն ալ արմտիքի սղութեան փոխադրութեան վարձքերու սղութիւնն է։ Տրապիզոնէն Բաբերդ ասկէ առաջ բեռը (քսան լիտր) ամէնէն սուղ ատենը 70-80 զրչ. էր։ Այսօր 150-160 զրուշ է։ Տրապիզոնի մէջ լիտրը 9 զրուշ արժող ալիւրը երկու տարի առաջուան էն սուղ վարձքերով 12-13 զրչ.ի կարելի կ'ըլլար Բաբերդի մէջ ծախել, սակայն այսօր անհնար է ատիկա։ Եւ ոչ իսկ լաւուտ կարելի է փոխադրել։

Ահա գլխաւոր պատճառներէն մէկ քանին ներկայ արուեստական սղութեան, որ սոսկալի սովի մը ատիճանին հասած է և որուն դարմանը իր պատճառներուն բարձման մէջ փնտռելու է, եթէ ոչ ժամանակաւոր նպաստները հիմնական, արմատական դարմաններ չեն բնաւ։

Բաբերդ **ՌՈՒ.**

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

250,000 ՈՍԿԻՆՈՑ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՄԱՆՈՒԱՆԱԳԱՏ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եհնի Կազդա կը պատմէ ժառանգութեան մը սա տարօրինակ պատմութիւնը.— Աբոսդոլ Ագամադիատի անուն հարուստ մը 1893ին մեռաւ Բեռայի մէջ։ Հինգ եղբայր ունէր։ Իր կենդանութեանը իր եղբայրներէն միայն Եանքոն բան օրինի իրեն ժառանգորդ կարգեց։ Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը Եանքօ իր եղբօրը հետ միեւնոյն օրը մեռաւ, Եորկի անուն զաւակ մը թողելով։ Շէրիի տրամադրութեանց համաձայն Եորկի իր հօրը տեղ հօրեղբօրը ժառանգորդը պէտք էր ըլլայ, որով Շէրիի դատարանին դիմեց և ժառանգորդ ըլլալուն համար վճռագիր մը ձեռք բերաւ։ Աբոսդոլի միւս եղբայրները, որոնք իրար անցած էին 250,000 ոսկիները իրենց ձեռքէն ելած ըլլալուն համար, մտածեցին և ծարը գտան։ Ցունաստանի մէջ օրինական տրամադրութիւն մը չկար թէ բացարձակ ժառանգորդ մը երբ մեռնի, ժառանգութեան իրաւունքը զուտկին կը փոխանցուի։ Ուստի կ'որոշեն իրենց եղբայրը՝ Եանքոն իբրեւ հելլենական հպատակ ցոյց տալ։ Պէտք եղած միջոցները ձեռք կ'առնուին և իմանալով որ խնդիրը, ըստ օրինի, Բ. Դրան խորհրդականներու սենեակին կողմէ պիտի քննուի, դիմումներ կ'ընեն որով նոյն ատենին իրաւագէտ խորհրդական Հագդը պէտք անոնց բաղձանքներուն համապատասխանող վճիռ մը կ'արձակէ։ Եորկի այդ վճիռին վրայ իսկոյն փոխանորդ մը կարգեց և օրինական ամէն ապացոյցներով ու վաւերագիրներով հաստատեց Աբոսդոլի, Եանքոյի ու ընտանիքին օսմ. հպատակ ըլլալը։ Հագդը պէտք, սակայն, պնդեց իր որոշմանը վրայ։ Խնդիրը յանձնուեցաւ պետական Խորհուրդին օրէնսդիր ճիւղին, որ որոշեց կրկին քննութիւններ կատարել, քանի որ նոր ապացոյցներ կը ներկայացուէին։ Խնդիրը վերադարձուեցաւ խորհրդականներու սենեակին։ Արտաքին գործոց Նախարարութիւնը որոշեց թէ դատը հելլենական հիւպատոսարանին կը վերաբերի։ Կալուածներէն մէկ մասը գտնող էլիաքներն ալ՝ այսինքն Հագդը պէտք խիստ մտերիմ բարեկամները գործին մէջամտեցին։ Մէկ քանի օր եւրոպ հրդականներու սենեակին որոշմամբ ծանուցուեցաւ պետական Խորհուրդին թէ ներկայացուած ապացոյցները ամուր հիմերու վրայ հաստատուած չեն և թէ արտաքին գործոց պաշտօնարանին ու հելլէն դեսպանատան միջեւ ծանուցագիրներու փոխանակութեամբ վաւերացուած է նոյն ընտանիքին հելլենական հպատակ ըլլալը, որով ասկէ զատ ուրիշ բան կարելի չէ ընել։ Պետական Խորհուրդին օրէնսդիր ճիւղին նոյն ատեան նախագահն էր Իպրահիմ պէյ և անդամներն էին Նուրեան էֆ. և Շամլիա, Ֆէրիտ (Դարիկին Մեծ-Եսարքոս), Ֆահրի ու Իսմայիլ Բէմալ պէյերը։ Ատոնց ամէնքն ալ Եորկիի իրաւունք կուտային, բայց Ֆէրիտ պէյ որ այդ պարագան ծանուցած էր Եորկիի փոխանորդին։ որոշումը տրուած ատեն ձեռնպահ մնաց։ Ատոր հետեւանքով բաւական աղմկալից կռիւ մը տեղի ունեցաւ Իսմայիլ Բէմալ պէյի և Ֆէրիտ պէյի միջեւ, վասն զի Իսմայիլ Բէմալ պէյ բռած էր Ֆէրիտ պէյի։— «Տէրութեան ու ազգին իրաւունքը վաճառեցիք։ խայտառակութիւն ըրիք։» Պետական Խորհուրդին քաղաքային ճիւղն ալ հաստատեց օրէնսդրիր ճիւղին որոշումը։ Հագդը պէտք փէչերը բռնկեցուն. ամէն ճիգ թափեց և յաջողեցաւ նախարարաց Խորհուրդէն սա որոշումը ձեռք բերել թէ Ագամադիատի ընտանիքին հելլէնացի ըլլալուն վերաբերեալ պաշտօնագիրները թէեւ կեղծ են, սակայն նոքին քննել անկարելի պիտի ըլլայ, ինչպէս կը յայտարարէ արտաքին գործոց նախարարութիւնը, որով հպատակութեան փոխարինութիւնը ո՛չ հարկ է և ոչ ալ կարելի։ Այդ մասին այն ատենուան առեւտրական տնօրէն Սուսլէի պէյ դիմողութիւն ըրաւ, բայց Հագդը պէյ պատասխանեց թէ իր դիտաւորութիւնը բան է և թէ աւելորդ խօսքի պէտք չկայ։ Բրոնպատական չրջանին այդ տեսակ իւղոտ պատառ մը մէկ մարդու ձեռք չէր թողուր, որով պալատականներու խանդիսէներ Եորկիի մօտ երթալով յայտարարեցին թէ դատն եթէ անմիջապէս ետ չկենան, մեծ փորձանքներու պիտի հանդիպին։ Այդ միջոցին ժառանգ ելնած կալուածները Լէվանտէյի կողմէ վաճառուեցան Սուսլիանի։ Նախարարաց Խորհուրդին վերդրեալ որոշումը կայս. Իրատէով վաւերացած չէր։ Այն թուականին Ֆէրիտ փաշա Կ. Պոլիս բերուեցաւ իբրեւ նախագահ Բումէլիի երեք նահանգներու քննիչ յանձնաժողովին։ Ժառանգութեան դատն ալ կայս. Իրատէով յանձնուեցաւ նոյն յանձնաժողովին։ Կիւտիկեանները իմանալով, դիմեցին Անտոն Սուրլա անուն սեղանաւորին, որ թէ՛ Ֆէրիտ փաշայի և թէ առաջին քարտուղար Թահսին փաշայի յարաբերութեանց միջնորդն էր. 8500 ոսկիի սակարկութիւն եղաւ։ Կիւտիկեանները պատրաստ դրամ չունենալով, Ադեքսանդրիոյ մէջ իրենց ունեցած ծախսատնտես Սուրլայի անունը փոխանցեցին։ Այս գործողութիւնը հաստատուած է մաքսատան արձանագրութիւններով։ Ցանձնաժողովը երկարեցաւ։ Ֆէրիտ փաշա Մեծ-Եսարքոս եղաւ և տեղեկագիր մը մատուցանելով կայս. պատասխանի քարտուղարին, յայտարարեց թէ Աբոսթոլ Ագամադիատի հելլենական հպատակ է, որով անոր ժառանգական խնդիրները հելլենական հիւպատոսարանին կը վերաբերին։ Նաեւ ռուս դեսպանատունն ալ խնդրոյն հետամուտ է։ Կայս. Իրատէ մը վաւերացուց այդ տեղեկագրին պարունակութիւնը։ Կայս. Իրատէն ձեռք բերելու համար իբրեւ սպառնալիք ըսուած էր որ ռուս դեսպանատունը կը միջամտի, վասն զի Կիւտիկեան Ռուսիոյ դեսպանատունը գացած էր շնորհակալութիւն յայտնելու, ուր իրեն ըսած էին թէ այդ տեսակ խնդրէ մը տեղեկութիւն չունին։ Եորկի, տասնչորսնդ տարի ոչխատելէ ետքը, վերջիրս կրցաւ իր իրաւունքը ձեռք բերել։

—Հագդը պէյ, նամակ մը ուղղելով Թանինի, կը հերքէ Եհնի Կազդայի վերոդրեալ տեղեկութիւնները, կ'ըսէ թէ խնդրոյն իսկութիւնը հասկնալու համար երկու տեսակ ապացոյցներ կան. պաշտօնական արձանագրութիւնները. և իրաւճամիտ ու պատուաւոր անձնաւորութիւններ։ Հագդը պէյ դատ պիտի բանայ Եհնի Կազդայի դէմ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թէհրանի չուկաներուն մէջ և քաղաքին դուռներուն վրայ երեքշաբթի օրը նորէն փակցուցին նոյեմբեր 22ի յայտարարութիւնը, որ Խորհրդարանը կը ցնդէ։ Կը կարծուի թէ այդ նոր յանկարծական փոփոխութեան պատճառը պէտք է փնտռել Եպարքոսին, ընդհանուր հրամանատարին և Շահին գլխաւոր խորհրդականներուն հրաժարման գրոյցներուն մէջ, որոնք վերջին օրերս երեւան եկան։ Շահը, իրարու հակասող ազդեցութեանց մէջ տատանելով, կ'աշխատի գիտնալ Անգլիոյ ու Ռուսիոյ մտադրութիւնները։ Մէյ մէկ ժողովուրդը, կրօնականներուն կողմէ զրգռուած, չուզեր տուրքերը վճարել։ Շուկաները երկու օրէ ի վեր դոց են։ Քաղաքին մէջ պաշարման վիճակ հրատարակուած է։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ հիմա կամ կածելի հրատարակութիւններ Հնդկաստան կը տարուին Ֆրանսայէն, ուրկէ այդ հրատարակութիւնները Հնդկաստանի ֆրանսական ստացուածքները կը զրկուին և յետոյ գաղտնի կերպով կը բաշխուին անգլիական Հնդկաստանի մէջ։ Երեսփոխանը յիշեց Անգլիոյ ու Ֆրանսայի բարեկամական համաձայնութիւնը. նաեւ սա պարագան թէ Պէնկալի անիշխանականները Հնդկաստանի ֆրանսական ստացուածքներուն մէջ ոճիրներ գործած են։ Երեսփոխանը պահանջեց կառավարութենէն թէ միթէ կարելի չէ՞ բանակցիլ Բարիզի կառավարութեան հետ՝ կասեցնելի հրատարակութեանց մուտքը արգիլելու համար։ Հնդկաստանի խորհրդականը պատասխանեց թէ այս միջոցին խնդիրը կ'ուսումնասիրէ։

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

Օսմ. Խորհրդարանը դեկտեմբեր 1էն անպատճառ պիտի բացուի իր մասնաւոր չէնքին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը ներկայ պիտի գտնուի առաջին նիստին։ Միւսահիպ Նամիր աղա և կայս. կահաւորմանց մօտքին Աֆիֆ պէյ, շաբաթ օրը, երեսփ. Ժողովին սրահը երթալով ամէն կողմ աչքէ անցուցին և ծանուցին որ Վեհ. Սուլթանը թէ՛՝ բացման հանդէսին ներկայ պիտի գտնուի և թէ երեք-չորս օրը անգամ մը նիստերուն ներկայ ըլլալով, տնձամբ պիտի ունկնդրէ Ազգին չահերուն ծառայող խորհրդակցութիւններուն։ Այդ երկու պաշտօնեաները տեսնելով որ Վեհ. Սուլթանին յատուկ վագրը վանդակ մը դրուած է, յայտարարեցին. — «Մեր Վեհապետը այլ եւս չի փափաքիր որ Իր Անձին ու Ազգին անհամաձայնութիւնները ու ներքայացուցիչներուն միջեւ անջրպետ մը գտնուի։ Նոյն իսկ զարդարուն վանդակի մը ձեւով։» Ճարտարապետը խնդրեցինք վերցնել տուաւ այդ վանդակը։ Ժողովատեղիին կահաւորումը գրեթէ աւարտած է և ամէն պարագայի մէջ դեկտեմբեր 1էն պատրաստ պիտի ըլլայ։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. Պոլսոյ աւտրիական դեսպանատան պաշտօնեաներէն մէկը օսմ. վաճառականներուն հետ պիտի բանակցի՝ գիտնալու համար թէ «պոդքոդաժ»ը վերցնելու մասին Աւստրիոյ կառավարութիւնը ի՞նչ զոհողութիւն ընելու է։ Աւստրիոյ դեսպանը գրեր է իր կառավարութեան որ Օսմ. Տէրութեան հարիւր միլիոն քուրուշ հատուցանէ Պոսնայի ու Հերսէգի փոխարէն։

—Գերմանական նախարար Բէֆիդ պէյ կը ծանուցնէ թէ գործի տէրերը պիտի ընդունի երեքշաբթի և Նախարարաց Խորհուրդի օրերէն զատ միւս օրերը ժամ 8էն առաջ։

—Պիթլիսէն կը հեռագրեն թուրք լրագիրներուն թէ Մութքի գաւառակին Քիւբտերուն կողմէ ասկէ առաջ Բաղթ գիւղախումբէն գրաւուած 673 ոչխարները ետ առնուած են։

—Խարբերդէն հեռուեւալը կը հեռագրեն թուրք լրագիրներուն.— Տէրսիմի մէջ հայաբնակ ո՛չ թէ երեսուն, այլ երեք գիւղ ալ չկայ։ Այս միջոցիս բնաւ բռնարարում մը տեղի ունեցած չէ Հայերուն դէմ։ Հետեւաբար տեղւոյն հոգեւոր պետը և քրիստոնեայ երեւելիները ծանուցին կառավարութեան թէ Պատրիարքարանին գրած են որ ներկայ կացութենէն խիստ գոհ են, որով լրագրական կարգ մը հրատարակութիւններ ստայօդ են։

—Անգլիացի Գէրիզ Պլունդ փաշա, որ Իրիմի պատերազմին ատեն Անգլիական բանակին մէջ ծառայած և յետոյ երեսուն տարի օսմ. ծառայութեան մէջ գտնուած էր, չարաթ առտու մեռաւ Բերայի Ռուսյալ օթէլին մէջ։ Յուղարկաւորութիւնը այսօր կատարուելով մարմինը Հայտար Փաշայի գերեզմանատունը պիտի տարուի։

—Թանին գրոյց մը կը յիշէ թէ Վեհ. Սուլթանը Ղազին ցաւերէ կը նեղուի։

—Անցեալ շաբթուան ուրբաթ օրը, կ'ըսէ Սպամպուլ, Դահիրէի մէջ Խրտիվը երբ կառքէն վար կ'իջնէր Սայէտա Զէմամպ մզկիթը մտնելու, Զէրքէս Հիսէյին անուն անձ մը, թրքական ծագումով, կողմնակի փողոցէ մը դուրս ելլելով Խաֆվին առջեւ կեցաւ և պոռաց.—«Իսլամութեան մէջ Սուլթանէն զատ ուրիշ Խալիֆ չկայ։» Ոստիկանութեան պահակացոը տարուեցաւ։

—Կ'ըսուի թէ Մեծ-Եսարքոս Ֆեամիլ փաշա երբ պաշտօնէ քաշուի, Երեսփ. Ժողովին պիտի առաջարկուի կարեւոր թռչակ մը յատկացնել անոր։

—Գերմանիոյ դեսպանը, ուրբաթ օրը, Սուլթանին ներկայացաւ։

—Օսմ. Կառավարութիւնը որոշեց զօրանոց մը կառուցանել Սամսոնի մէջ։

—Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց ազատ արձակել Պէտրիսան ընտանիքին պատկանող վեց անդամներ՝ Հասան, Խալիլ, Մխոհամ, Ազատիբրահիմ, Սայիտ ու Ձէմիլ պէյերը, որոնք Բրուսան փաշայի սպանութեան հետեւանքով բանտարկութեան դատապարտուած էին։

—Ընդհանուր դատախազը դատ բացաւ նախորդ քաղաքապետ Բէշիտ փաշայի դէմ՝ Պէյրութի կուսակալութեան պաշտօնը վարած միջոցին գործած սա զեղծումներուն համար.—Ա. 15,000 ոսկի ստացած է՝ Սիոնիստներու բաղմաթիւ դաղթականութեան մը հաստատութիւնը արտօնելու։ Պաղեստինի մէջ։ Բ. Արգիլեալ զէնքերու մուտքը արտօնած է՝ իւրաքանչիւր հրացանէ երկու ոսկի ստանալով։ Գ. Եղած արգելքին հակառակ թոյլ տուած է Պէյրութի նահանգէն ու Լիբանանէն հարիւր հազար հոգիի գաղթումը դէպի Ամերիկա՝ իւրաքանչիւր գաղթականէ հինգ ոսկի ստանալով։ Դ. 15,000 ոսկի գանձելով, թոյլատրած է թէմտեքիի մաքսանենգութիւնը։ Ե. Տէրիթէրտարին հետ Պէյրութի կալուածական տուրքին գումարէն 150,000 ոսկի զեղչած է, այդպէս 15,000 ոսկի գրպանելով։

—Տանքմարքայի թագաւորին եղբօրդին Աքսել իշխանը, երէկ, Կ. Պոլիս ժամանեց Հենեքի մարտանաւով։ Մեծ-Եսարքոսին որդին Սայիտ փաշա հիւրամեծար կարգուեցաւ։ Ֆէրիք Պիլգեն օսմ. պահականաւը հարկ եղած պատիւները ընծայեց։

—Մինչեւ հիմա 130 երեսփոխաններ Կ. Պոլիս ժամանած են։ Երեսուն հատ ալ յառաջիկայ չաբթու կը հասնին։

— Քոնսթանթինոբոլիս կ'ուզէ գիտնալ թէ կրթական նախարար Հագդը պէյ, մէկ քանի տարի առաջ, բռնակալութեան մէջոցին, ի՞նչ պաշտօնով Եւրոպա գնաց, Վեհ. Սուլթանին կանգարձ Քարլ Նիլի հետ։ Սապահ կը կրկնէ այդ հարցումը, ըսելով որ Հագդը պէյ ո՛չ թէ Եւրոպա, այլ Անգլիա գացած էր։

—Նէճիպ Մէլհամէ, ինչպէս յայտնի է, իարդասութեան գործի մը համար առժամապար բանտարկուած է։ Ատոր դէմ բացուած տանջանքի դատին առթիւ արտուած վկայութեանց վրայ, բանտարկութեան հրամանը ոչ-առժամեայի վերածուեցաւ վերջինիս առանձին ընդհանուր դատախազին որոշմամբ։

—Զգեստեղէններ տանց, կանանց և ատոց համար, կամ կարասիներ և ամէն տեսակ գորգեր, մետաքսեղէն կերպասներ, կանանց նորաձեւութիւններ, գոնտրէզնէ, ժամացոյց, արծաթապատ ապասներ եւն. կը ծախուին 75է տուելի վաճառատունները մէջ ԳԱՐՄԻՐ ԱՐՔԱՆ Ընկերութեան միջոցաւ։ 30—7

— Անատոլսի երկաթուղիին 45րդ չաբթուան հասոյթը լրաքանչիւր քիլոմեդրի տապէս է.— Հայտար Փաշա-Լիմկիբի գիծ (578 քիլոմեդր) 10,647 Ֆր. անցեալ տարիէն 142 աւելի և միւս չաբթիներէն ալ 2,288 պակաս։ Էսկիշէհիր-Գոնեայի գիծ (445 քիլոմեդր) 4,724. անցեալ տարիէն 2,687 պակաս և միւս չաբթիներէն ալ 1,717 պակաս։

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ի՞նչ հանգոյց այս եղանակին Եգիպտոս ճամբորդել։ Ամերիկայէն ու Անգլիայէն եկող զբօսաշրջիկներուն վերապահուած էր այդ բաները, բայց հիմա որ ամէն ոք կրնայ ճամբորդել, առանց pèqfkrèh ու բաստրօպի հոգն ունենալու, կրնայ այդ պերճանքը վայելել։ Մանաւանդ որ Քիտիվեէլ Մէյն Լայն, այդ գրօսական ուղեւորութիւնը դիւրացնելու համար, խիստ զեղչուած գներով տոմսակներ կը ծախէ, գեկտ. յունուար և փետրուար ամիսներուն համար։

ԵՐԹԵԼԻԵԿԻ ՏՈՄՍԱԿՆԵՐ

Կ. Պոլիս-Ադեքսանդրիա	Ա.	կարգ	14	ոսկի
» »	Բ.	»	8.5	»
Իզմիր-Ադեքսանդրիա	Ա.	»	10	»
» »	Բ.	»	7	»
			8—4	

ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀՈՌՈՄ, 4 դեկտ.— Երեսփ. Ժողովը, այսօր, չարունակեց օտար քաղաքականութեան վրայ վիճաբանութիւնը։ Պ. Դիդդոնի, խօսք առնելով, պաշտպանեց իր քաղաքականութիւնը։ Ի վեր հանեց թէ Թուրքիա աշխարհի ընծայած է հիանալի օրինակ մը խորունկ յեղափոխութեան մը, խաղաղօրէն իրագործուած և ապացուցուց թէ ազատութեան գործը ո՛րքան մաքրագործիչ էր։ Շարունակելով իր խօսքը, ըսաւ Պ. Դիդդոնի. «Իտալիա համակրութեամբ ողջունեց Թուրք բէժիմին հաստատութիւնը։ Միւսներէն աւելի չահ ունինք ուժ տալու անոր։ Ուրիշներէ աւելի մեր գործին կուգայ որ Թուրքիա երջանիկ ու զօրաւոր ըլլայ։ որպէսզի զի Արեւելքի մէջ խառնակ ու վրդովեալ կացութիւնները վերջ գտնեն և բոլոր խնդիրներն ա՛լ վերջնական կերպով կարգադրուին։ Կը ջանանք հաստատել մը առաջ բերել Պուլկարիոյ և Թուրքիոյ միջեւ, ինչպէս նաեւ Ցունաստանի ու Թուրքիոյ միջեւ, որոնց նկատմամբ ակնածութիւն ցուցնել կը փափաքինք։ Թուրքիոյ հետ մեր ունեցած յարաբերութեանց մեծ կարեւորութիւն մը կ'ընծայենք։» Ցետոյ նախարարը հաճութեամբ հաւաստեց թէ նոր բէժիմը փարատած է Իտալիոյ և Թուրքիոյ միջեւ գտնուած թիւրիմացութիւնները և կասկածները։ Անցեալին մէջ երկու կառավարութեանց միջեւ տիրող գործի յարաբերութիւնները ոչ մէկ ատեն այսքան փոխադարձ և անկեղծ համակրութեամբ ու վստահութեամբ տոգորուած են ինչպէս հիմա։ Այդ իրողութիւնը ի յայտ կուգայ նաեւ Աֆրիկեան Տրիպոլսոյ մէջ, ուր նախկին թուրք բէժիմին անարդարանալի կասկածը կ'անհետանայ բոլորովին։ Նախարարը նաեւ խօսեցաւ Ռուսիոյ հետ մերձեցման վրայ, որ այսօր կատարեալ իրողութիւն մըն է, և եթէ իր կարելիքով, Իտալիա պարտի յարատեւել արդի դաշնակցութեանց քաղաքականութեան մէջ, ատիկա արդեւք մը չպիտի ըլլայ իր ազանդական բարեկամութիւնը չարունակելու Անգլիոյ և Ֆրանսայի հետ, ինչպէս նաեւ բարեհաճ յարաբերութիւններ մշակելու միւս տէրութեանց հետ։ Պ. Դիդդոնի վերջացուց իր խօսքը, բանալով թէ ան որ ճշմարտապէս խաղաղասէր քաղաքականութիւն մը կ'ուզէ, պարտի կառավարական քաղաքականութեան համամիտ գտնուիլ (բուռն ծափեր)։ Նախարարապետ Պ. Ռիօլիթթի իր կարգին խօսելով, ինք ալ երկար ճառով մը պաշտպանեց կառավարութեան խաղաղասէր քաղաքականութիւնը։ Բայց այն օրը, ուր երկրին պատիւը վտանգի մէջ ըլլայ, մէկ կամք և մէկ որոշում պիտի գտնուին (հաւանութեան նշաններ)։ Ցետոյ 140ի դէմ 297 ձայնով ընդունեց Վուլտինոթիի բարեփոխման առաջարկը ի մասին երկրին արտաքին քաղաքականութեան։

ՈՒՆԿՈՒԶԱ.— Տալմացիոյ մէջ հրատարակուող սերպ լրագիր մը Սերպիայի ուղած փոխարինութեանց վրայ սպասէս կը խօսի. «Սերպիա այսօր մէկ ծրագիր ունի, զոր պիտի ներկայացնէ եւրոպական դաշինքներուն և մեծ տերութեանց դեսպանախորհուրդին, եթէ երբեք այդ դեսպանախորհուրդը գումարուի։ Այդ խնդրանքը մէկ-երկու խօսքով կրնայ ամփոփուիլ. Պոսնա-Հէրսէքի ինքնօրինութիւնը Օսմ. կայսրութեան սահմանին մէջ, կուսակալի մը վարչութեան տակ, որ չի կրնար աւտրիացի կամ գերմանացի ըլլալ։ Սերպիական այս նոր պահանջումը զոր Պոսնա-Հէրսէքի սերպուհամամեսական ձեռնտաս չրջանակները այնքան ջերմապէս պաշտպանեցին և կը պաշտպանեն տակաւին, թուի թէ նպաստողութեան պիտի առնուի Անգլիոյ և Ռուսիոյ կողմէ։ Այդ օրինաւոր պահանջումը պիտի իրագործուի, քանի որ անով կը չահագրգռուին Թուրքիոյ հետ բարեկամական յարաբերութիւն ունեցող այդ երկու մեծ տէրութիւնները։

ՌՈԶՏՈՐՍՊՈՒՐԳ.—Ռուս արքունական չրջանակներու մէջ կը հաւատուի թէ եթէ արտաքին քաղաքականութիւնը ծանր կնճռոտութիւններ չստանայ, Զարը դիմաւորութիւն ունի Ցերմանա երթալու։ Ամերիկայի մասին սմնուն վերջերը։

ՊԵՐԼԻՆ.—Շապացի և Սամանապրայի մէջ երկու աւտրիական լրտեսներ ձերբակալուեցան։

ՊԵՐԼԻՆ.— Գերմանական կառավարութիւնը որոշեց վնասի հատուցում պահանջել գերման հպատակներու կրած վնասներուն համար։

**ԵՐԻՏԱ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՄԵՐԻՄՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՆԱԾ

ԱՌԱՋԻՆ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆ

Այսքան չո՞ւտ, պիտի հարցնէ անուշա ամէն Հայ, որ անագին հաւատքով մը լեցուած է իր Վերընծիր Պատրիարքին համերիմութեանը և երկայնամտութեանը մասին։ Ինչ է եղածը. Թրքահայութեան ծանր և անհանդուրժելի կացութիւն մը կը սպառնայ. քաղաքական ներքին անեւանելի և անլուծելի հարց մը վանգի՛տակ կը դնէ պատրիարքական հեղինակութիւնը. ծագածը անա՞նկ կնճիռ մըն է, որուն առջեւ ընկճուած և վատ՝ ետ քաշուի ամէնէն կորովին Թրքահայ Պատրիարքներուն։ Ո՛չ, ասոնց և ոչ մէկը. մեր պատուական Պատրիարքը կը հրաժարի, որովհետեւ քանի մը հարիւր գաղթական Հայեր իրենց յանդուգն ու անբարոյական պահանջումներուն մէջ այնքան առաջ գացած են որ մինչեւ անդամ անգիտացած են այն յարգանքը զոր Հայութիւնը համբուն կը տածէ իր միակ գերբարձագոյն կղերականին, Իզմիրլեանի համար։ Այս անանձնուեցեալ մարդոց խուժանը համարձակած է մինչեւ Թուրքերոյ Հայոց Պատրիարքին սպառնալ, այո՛, սպառնա՛լ։ Եւ այս մարդը որ՝ պատմութեան մէջ իր նմանը և նախընթացը չունեցող բռնապետութեան մը դէմ ոտն առ ոտն մաքառած, կռուած է անվհատ կորովով մը, աննկուն կամքով մը, այս մարդը այսօր, ո՞վ դիտէ ինչ զղջանքով մը առլցուած, ետ կը քաշուի, տեղի կուտայ քանի մը անարեւ և անպիտան Հայերու լերբութեանը և անարգութեանը առջեւ։ Ասիկա անհաւատալի և յուսահատեցուցիչ բան է։ Պաղեմականներու թշուառ հարց մը պիտի գայ քանդել այն գործը, զոր ամբողջ Հայութիւնը այսօր ուս ուսի, թիկունք թիկունքի տուած պատրաստակամ վրայ է՝ իր վանդուած գոյութեան պահպանումին համար, գոյութիւն մը, որուն սիւնը ա՛ն է, Հայրիկը, գերագոյն մարդը, վայրկեանին ու կացութեան պահանջածը։

Զըլլալիք բան է սա։ Թրքահայ պատրիարքական գահուն՝ արդէն խոչընդոտներով ծածկուած ճամբուն վրայէն չպիտի կրնանք ասդին առնել, ոտքի հարուածով մը մէկդի՛ նետել քարի կոտր մը, որ կը սպառնայ մեծագոյն վասնզը դառնալ և դատակերտուած գործ մը ամբողջովին կործանել։

Դուրեան երեքուկէս ամիս դիմացաւ գաղթականներուն հարցին. արդեօք համբերութեան աւելի՞ մեծ չափ մը կայ այս անդորր և մեղմաբարոյ մարդուն քով։ Մենք կը հաւատայինք որ Իզմիրլեան՝ գալուն պէս մատի հարուածով մը պիտի լուծէր լմնցնէր այս հարցը։ Ինչ կը տեսնանք հիմա. այդ հարցին հանդէպ իր հաւասարակշռութիւնը կորսնցուցած՝ Ազգին կ'երկնցնէ իր հրաժարականը։ Պա՛հ. Բլլալի՞ք բան է սա։ Հապա Ազգին բոլոր յոյսերը, բոլոր ծրագիրները որ այսպէս երկու բառով, վայրկեանի տպաւորութեան մը տակ առնուած բարկացայտ ոգորումով մը ջուրը կ'իյնան։

Ո՞ւր է Ազգային Վարչութիւնը. ինչո՞ւ կը դանդաղի գաղթականներու սա դժբախտ ու հոգեսպառ խնդիրը հաստոյր հարուածով մը կտրելու. մէջտեղէն վերցնելու։ Չի՞ կրնար բլլալ որ՝ փափուկ ու բրիթիկ ժամանակի մը մէջ, որպիսին է Հայութեան ներկայ բոպէն, քանի մը խելայեղ ու ինքնաբոյս մարդերու խուժան մը ամէն բան տակնուվրայ ընէ, ամէն բան քանդէ։ Վարչութիւնը թող սառնարիւն, ընէ՛ թող ինչ որ պէտք է ընել միանգամ ընդ միշտ Պատրիարքարանի շրջականերէն հեռացնելու համար խռովարարներու այդ խումբը, որ մեր երկաթեայ Պատրիարքին պաղարիւնութիւնը կորսնցնել կուտայ կոր՝ ժամանակներուն ամէնէն անյարմար ատենը։

Պէտք է կտրուկ բլլալ և մանաւանդ՝ արա՛գ։ Քանի որ երեք սամսան մէջ ութսուն հազար ոսկիի մօտ գումար մը յուսպէտ թափուեր է գաղթականներու անյագ որկորին մէջ, այդ գումարին չորրորդ մասովը աւելի քան հնարաւոր է ցրուել, իրենց տեղերը զրկել այդ խեղճ խելայեղ մարդերը, զորս թշուառութիւնը յիմարացուցեր է ապահովապէս։

Առաջին անդամ մը եւս առա՛ Իզմիրլեան իր հրաժարականը. զգուշացէ՛ք, այնքան հաստատամիտ մարդ է որ եթէ երկրորդ անգամ հրաժարելու հարկին տակ գտնէ ինքզինքը, այլ եւս բան մը կարող չէ եւ առնել տալու իրեն՝ այդ հրաժարականը. ասիկա ազէկ գիտանք։ Աչխատեցէ՛ք այդ վիճակին չհասցնել գործը։ Մեծ, անագի՛ն պատասխանատուութիւն կը ծանրանայ Ազգ. Վարչութեան վրայ։ Իզմիրլեան Հայրիկ պէտք չէ որ հրաժարի, լմնցնա։

Եր. Սրմաքէշեանլեան

* * *

Վերջապէս գաղթականները չաբաթ օր իրենց սեղերութիւնը վերջին աստիճանին հասցուցին և դարձեալ կարգ մը թելադրողներու դրդումով խուժեցին Պատրիարքարանէ՝ ներս՝ մինչեւ Ս. Պատրիարք Հօր գահիճին դրան առջեւ և սկսան դարձեալ իրենց անտանելի ու անհանդուրժելի պահանջումներուն, այսինքն դրամ, անպատճառ դրամ կ'ուզէին։ Կաբելի չէր զսպել այդ գաղթականներու խօսք չհասկցող ամբոխը, որ քիչ մը եւս, պիտի կոտրէր Ն. Ամենապատուութեան դուռը ու ներս պիտի մտնէր, պարդպէս դրամ ուզելու համար։

Այ համբերութիւնը հատա՛ Ս. Պատրիարքին, երբ տեսա՛ մանաւանդ որ գործը ծայրայեղութիւններու կը տանին և կանչելով Գառնիկ էֆ. Հայկեանը, հրամայեց որ իր հրաժարագիրը պատրաստէ, ուղղուած Ազգ. Երեսփ. Ժողովին։

Սակայն նոյն միջոցին հասան վարչութեան անդամ Յարութիւն էֆ. Շահրիկեան և Երեսփ. Ժողովին անդամներէն Մինրդատ էֆ. Հայկազն ու Դաշնակցական ընկեր Վահագն, որոնք անմիջապէս ցրուելով խնուած գաղթականները, ներս մտան Ս. Պատրիարք Հօր դահլիճէն և խնդրեցին որ ետ առնէ հրաժարականը, քանի որ իրենք հարկ եղածը պիտի ընեն, միանգամ ընդ միշտ վերջ մը դնելու համար գաղթականական այս խնդրին։ Ն. Ամենապատուութիւնը մէկ կողմ ձգեց այս հրաժարագիրը և յիշեալ էֆ.ները դուրս ելլելով յայտարարեցին թէ ասկէ վերջ բացարձակապէս դադրած է նպաստը և մինչեւ որ իրենց գործ հայթայթուի, միայն հաց պիտի տրուի։

Ս. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆՑ Հայրը չաբաթ իրիկուն Սկիւտար իր բնակարանը մեկնեցաւ և երէկ հոն մնալով այսօր դարձեալ կը վերադառնայ Պատրիարքարան։

ՄԵԾ ՀԱՅԱՍԱՆԸ Պ. Բիլա Քիյեան, շաբաթ օր, ընկերակցութեամբ Դաշնակցական ընկեր Զաւարեանի, շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Ս. Պատրիարք Հօր և սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ։ Ն. Ամենապատուութեան հետ։ Նոյնպէս շնորհաւորական այցելութիւն տուին Ս. Պատրիարք Հօր Ասորւոց Կ. Պատրիարքը՝ գործակատարին հետ։

Ս. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆՑ Հայրը շնորհակալութեան գիր մը յղից Սրամպուի խմբագրապետ Պ. Բէժիս Տէլպէօֆի, գոհունակութիւն յայտնելով այն սրտառուչ կոչին համար զոր ինք՝ Պ. Տէլպէօֆ ուղղած էր համայն քաղաքակիրթ աշխարհին՝ Հայաստանի սովեալներուն օգնութեան ձեռք կարկառելու համար։

ՍԻՆՕՊԻ թուրք ծանօթ անձնաւորութիւններէն ազարակատէր Բահիմ պէյ շաբաթ օր Ս. Պատրիարք Հօր ներկայացաւ և շնորհաւորութիւններ յայտնելէ յետոյ, տեղեկութիւններ տուաւ տեղւոյն Հայոց եկեղեցիին ու դպրոցին անկեալ վիճակին վրայ։ Ցիչեալ թուրք անձնաւորութեան հայրը ծանօթ է Սինօպի մէջ իբրեւ հայասէր և բարեգործ մեծ։ Ցիշեալը ասկէ առաջ Սինօպի եկեղեցիին շինութեան միջոցին դրամագլուխ նպաստած էր։

ԱԶԳԱ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՑԻՆ նօրակալմ Հոգաբարձութիւնը և Դպրոցական Խնամակալութիւնը այսօր դատ դատ նիստ պիտի գումարեն Դպրոցական Տարեշրջանին մէջ՝ Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ։

ՆԳԱՍՏԻՆ ՅՈՒՆԱՔԱՅՈՂՈՎԸ իր վերջին նիստին մէջ՝ որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ օր ի ներկայութեան ամբողջ անդամներուն, հետեւեալ որոշումները առաւ.—

1. Ցանձնաժողովը արդէն երեքշաբթի նիստին մէջ 600 ոսկի զրկած էր քանի մը սովեալ գաւառներու։ Այս անդամ վերտին նիստողութեան առնելով գաւառներէ հասած կարօտութեան գրեր, որոնց հեռագրով զրկել հետեւեալ նպաստները. Մուշ՝ 50 ոսկի՝ վանքերը ապաստանած 200 որբերուն համար, Զմկածագ՝ 50 ոսկի, Ակն՝ 60 ոսկի, Մարաթիա՝ 50 ոսկի, Ալպիստան և Եարբուզ՝ 50 ոսկի։

2. Ազգերդի Առաջն. Տեղապահ Կորիւն վրդ.ի նկատմամբ խիստ դիտողութիւններ եղած բլլալով՝ նպաստի բաշխման գործին մէջ կատարած անկանոնութեանց նկատմամբ, Ժողովը որոշեց բացատրութիւն պահանջել և զրկուած նպաստներու բաշխման ցուցակները պահանջել՝ վաւերացեալ Քաղաք. Ժողովէն։ Իսկ Ազերդի կարօտելոց համար անցեալ նիստին որոշուած 100 ոսկիի նպաստը որոշուեցաւ զրկել Տիգրանակերտի Առաջն. Տեղապահին՝ անձամբ Ազերդ երթալու և կամ հրկաւոր պարագային իր պատասխանատուութեան ներքեւ ողորմաբաշխ մարմնի մը միջոցաւ կատարելու համար բաշխումը։

3. Մարաշ էֆ. Քէսէճեան յանձնաժողովին ներկայանալով յայտնեց թէ թատերական ներկայացում մը կազմակերպած է ի պահու մեծ հայասէր Պ. Քիւլարի, և առաջարկեց որ նոյն ներկայացման ընդհ. հասոյթին մէկ մասը յատկացուի ի նպաստ Հայաստանի և Կիլիկիոյ սովեալներուն։ Ցանձնաժողովը ընդունեց այս առաջարկը, ընդհ. հասոյթին հարիւրին քառասունը սովեալց յատկացուելու պայմանաւ, իր կողմէ եւս հարկ եղած հակակշիռը ի գործ դնելով։ Ներկայացումը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի ցերեկ նոյ. 30ին, Բեբա, Բիթի Շանի թատրոնին մէջ։

4. Ցանձնաժողովոյ անդամներէն Մաքսուտ Շահպազ դանձապետին յանձնեց Տիկին Պահէշեանի յանուն Զէյթունի սովեալց նուիրած ադամանդեայ օղին արժէքը, որ 12 ոսկիի վաճառած էր։ Ինչպէս նաեւ Օր. Բերուզ Ճէվահիրճեանի՝ նուիրած ոսկի շղթայով ադամանդեայ խաչին արժէքը՝ 2 ոսկի։

5. Պոլսոյ առեւտրական և սեղանաւորական հասատութեանց և հրապարակի կարող անձերու դիմելու և ի նպաստ սովելոց հանգանակութիւն կատարելու համար, մասնակցութեամբ յանձնաժողովոյ անդամներէն Շահպազ Մաքսուտ և Գնաճեան Սարգիս էֆ.ներու, հանգանակիչ Ցանձնախումբ մը կազմուած է, որուն անդամ կարգուած են՝ Տեարք Յարութիւն Ասլանեան, Արամ Հալաճեան, Արտաչէս Գնտարգեան, Արտաչէս Հիւրմիզ, Սրամ Դարակէօզեան, Թումիկ Կեսարեան, Մարուքէ Իրքանոսեան, Մինրան Մուրատեան և Ստեփան Աստարճեան։

6. Կէտիկ փաշայի, Գումգարաբի Դրսի, Սամաթիոյ և Մայր Եկեղեցիի հանգանակիչ մասնախումբերու բնտրութիւնը հաստատուեցաւ և որոշուեցաւ Նպաստից Ցանձնաժողովոյ կնքեալ հանգանակութեան տոմսերէն գնել անոնց տրամադրութեան ներքեւ։

Ցանձնաժողովը չաբաթ գիշեր եւս նիստ գումարեց, որուն որոշումները պիտի հաղորդենք։

ՍՊԱՐԴԱՆԷՆ Կարապետ էֆ. Աւետիքեան՝ Պոլսոյ Դարուն գրատան ուղղուած բաց նամակ մը զրկած է Խմբագրութեանս, որուն մէջ կը յայտնէ թէ՝ հոկտ. 3 թուականի նամակով մը դպրոցական դասագրքեր ուղած էր սոյն գրատունէն, առ հաւիւ 10 ոսկիոց չէք մըն ալ զրկելով, պղտերնակ վճառական Յար. էֆ. Ճրնկըարրեանէ դանձելի։ Ոեէ պատասխան չստանալով Աւետիքեան էֆ. 23—24 օր ետքը հեռագիր մը կ'ուղղէ Դարուն գրատան, որ դարձեալ չի պատասխաներ։ Հիմա կը հարցուի սոյն գրատան թէ ընդունա՞ծ է նամակը, 10 ոսկիոց չէքը և հեռագիրը. և եթէ այո՛, ինչո՞ւ չի պատասխաներ։

ՅԻՇԵՐԻՆԴԻՆ «Հայ Տիկնանց Միութիւնը», որուն նպատակն է Հայաստանի սովելոց և կարօտելոց օգնել, կազմակերպած է վիճակահանութիւն մը 1500 թիւէ բաղկացեալ, 10 զրուշ գինով, որոնց ամէնքն ալ պիտի չանին զանազան գեղեցիկ առարկաներ և նուէրք ձեռագործներ, ամէնքն ալ հասարակութեան կողմէ նուիրուած բարեսիրաբար։ Արդ, այդ նուէրներուն քանակը հետզհետէ աւելցած և 1500 տոմսակներն ալ արդէն սպառած բլլալով, «Տիկնանց Միութիւնը» 1500 տոմսակ եւս հրապարակ կը հանէ, որոնց իւրաքանչիւրը պիտի չանի նմանապէս առարկայ մը։ Ուստի կը հրաւիրուին բոլոր տոմսակ գնողները անձամբ կամ ներկայացուցչի մը միջոցաւ՝ ներկայանալ մայիս 28-29-30 ուրբաթ և շաբաթ օրերը միջօրէէն ետքը, իսկ կիրակի՝ առաւօտէն մինչեւ իրիկուն՝ ներկայ գտնուիլ Բերայի Արշեստանոցին սրահը, ուր տեղի պիտի ունենայ վիճակահանութիւնը։ Փոխադրողները կը հրաւիրուին որոշեալ օրերուն այցելել Արշեստանոց, մոլոր տուրքը վճարելով և կամ տոմսակ գնելով։

ԱՄԱՍԻՈՑ կաթող. պատգամաւոր Տ. Մամբրէ քհնյ. Փախտրեան, որ փոթորկի պատճառաւ չէ կրցած Սամսոն երթալ, մայրաքաղաքս եկած է և քանի մը օրէն իր Վիճակը՝ Ամասիա պիտի մեկնի։

ՁԱՆԳՈՒՆԻՆ սովելոց ի նպաստ Տիկին Մանուկ Զըլինկիրեանի կողմէ Խմբագրութիւնս յանձնուած է 50 ղ.։ Կը խնդրուի ընկալագրով մը ստանալ սոյն գումարը։

ՄԻ՛ ՀԱՅՀՈՅԵՐ

Tas de crétins! Tas d'imbéciles! (*)

Խագիւղի երեսփոխանը, Հալաճեան Պետրոս էֆ., յիշեալ ածականներով կ'որակէ անցեալ ուրբաթ օրուան Ազգ. Ժողովի նիստին ներկայ եղող երեսփոխանները, կարծելով անշուշտ որ ֆրանսերէն հասկցող չկայ։ Հայերէն չգիտնալը ապացուցանող յարգելի երեսփոխանը, և մանաւանդ Օսմ. Խորհրդարանի հայ թեկնածուն ապացուցած է գոնէ որ ֆրանսերէն լեզուով հայհոյել գիտէ։

Եւ զարմանալին այն է որ Ազգ. Երեսփոխանները այս նախատինքը կլլեր են ալ (!)։ Եւ զարմանալիներու զարմանալին է նաեւ որ այս հայհոյիչ երեսփոխանը պիտի երթայ բազմել (իճեալաճ) Օսմ. Խորհրդարանին մէջ, ուր ապահովաբար խաթեր համար նախատինք չկլլող երեսփոխաններ չատ պիտի գտնուին։

Արժանապատուութեան զգացում կրող գոնէ մէկ երեսփոխա՞ն մըն ալ չի գտնուիր՝ լողալու համար այս նախատինքին դէմ, և պահանջելու որ յարգելի հայհոյիչ երեսփոխանը կամ ներողութիւն խնդրէ, կամ, հակառակ պարագային, ժողովէն դուրս հանուի։

Անգլ. բարլամենթին մէջ երեսփոխան մը՝ ուրիշ երեսփոխանի մը sciաp (ատամհակ) բան բլլալուն համար արտաքսուեցաւ ժողովարահէն։ Ուրիշ անգամ նմանօրինակ նախատինք մը ըրած բլլալուն համար, երեսփոխան մը Ուէսթմինսթրի մէկ աշտարակին մէջ բանտարկուեցաւ, և երբ հաստատուեցաւ որ առանց ուրիշի մը գրգռուած բլլալու (provoqué) բլլալու այդ նախատինքը ըրած էր, խստօրէն զրկուեցաւ երեսփոխանութենէ։

Հալաճեան էֆ.՝ երեսփոխանները նախատելով՝ նախատած եղաւ նաեւ զանոնք ընտրող բոլոր Հայերը։ Բարեբախտաբար իր զոյնը չուտով դուրս տուաւ, և Օսմ. Խորհրդարանին մէջ բազմելու դէպքն մէկ հաւանականութիւնն ալ բոլորովին ջնջուեցաւ։ Ադամ է սակայն ունկնդիրներու յատկացուած տեղը երթալ բազմիլ... գոնէ բարեկրթութեան դասեր առնելու համար։

Ս.ՍՏՊ.

ԳԱՒԱՌԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԲԵՍԱՆ-ԴՈՄԲԸ, 5 նոյ.

Սահմանադրութեան հռչակումը ոեւէ փոփոխութիւն չիրցուր տրել գաւառիս գործերուն վրայ. ամէն ինչ հոն ըէժիմի շարունակութիւնն է. ինչպէս Թուրքերոյ ամէն անկիւն և խորշ՝ նոյնպէս հոս երկրին և ժողովրդեան մեծագոյն աղէտը պէյերն են, որոնց վնասաբեր և չարաշուք իշխանութեան ազդեցութիւնը տակաւին կը շարունակուի թէ՛ կառավարական շրջանակներու և թէ՛ ժողովրդեան ամէն խաւերուն մէջ։ Միւս մեր համոզումն այն է թէ ցորչափ այս բանաւոր դահիճները չվերնան հայրենիքին ամէն անկիւններէն, Սահմանադրութեան բարեբար արդիւնքները չենք կրնար վայելել։

Ճշմարտութիւնն յարգելու համար սակայն պէտք է խոստովանինք թէ Վանայ, Մշոյ կամ գաւառներու ուրիշ կողմեր պատահած հարստահարութիւնները ու խժդժութիւնները հոս տեղի չունեցան, որոնք արդէն տեղի չէին ունենար Սահմանադրութեան հրատարակումէն առաջ։ Կը պատահէին այն առեն միայն երբ վերոյիշեալ պէյերու ապօրինաւոր առաջարկները չընդունուէին կամ հրամանները չկատարուէին մահնաւորներու կողմէ. ինչպէս տեղի ունեցաւ Զալբգեան Նիկողոս, Պոլսեան Յարութիւն և Բրոխորոնեան Դիոնիսիոս անուն ազգայիններուն և ուրիշ չատերու դէմ. հիմա ալ ճիշտ այն քաղաքականութիւնը կը շարունակուի. եթէ հրամանները չկատարուին, կեղեքումները կը հասնին. այս հրամաններն են՝ ձրի աշխատութիւններ և տարապարակ գործեր կատարել, բնաւ ձայն չարձրանել այդ պէկերու կողմէ գործուած ոեւէ մէկ անիրաւութեան դէմ. չտեսնել ոեւէ գործ առանց անոնց դիտութիւնը կամ հրամանին. ինչպէս՝ ծախել, գնել, ուրիշէ մը իրաւունք պահանջել կամ մէկու մը դէմ դատ բանալ են.,, են.։

Ժողովուրդը մասնաւորներու կրած ոսկալի կեղեքումներէն խրատուելով, թէ հարկադրուի միւս համակերպել այդ հրէշներուն քմացը. և մինչեւ հիմա ալ միշտ համակերպած բլլալով, կեղեքումներ գործուելու տեղի չէ տուած։

Սահմանադրութեան հռչակումին առաջին օրերուն մէջ էր որ Սազբրոլը Թահիրը Թորթան գիւղի ընակիչները՝ ծերունի, այր, կին, երիտասարդ, հարս և աղջիկ, սախպեց երթալ Զաբբգի ըսուած տեղը և իր արտերը քաղել. մինչդեռ տոգին խեղճերը ունէին՝ արտեր որոնք նոյնպէս օրը օրին մանգաղի կը կարօտէին. տակայն որո՞ւ փոյթ. պատասխատուած էին յետաձգել իրենց նեմանան և եր թալ նալս քաղել Թահիրիները, որ գիւղէն երկու ժամ ալ հեռու էին։ Եւ ինչ վարձք ստացան. իւրաքանչիւր աշխատաւոր օրական մէյմէն երկու զրուշ, որ իրեն նոյն աւուր ուտեստին կէս գինն ալ չի՛ տար։

Իսկ թուրք հասարակութեան գալով, երբեք չընդունիր և չուզեր որ Հայն իրեն հետ հաւասարութիւն և ազատութիւն վայելէ. կը պահանջէ որ Հայը միշտ նեղուն և ստրուկ մնայ, ինչպէս հին բէժիմի օրով. անմիջապէս ուշադրութիւնները կը լարուին, միտքերը կը փոխուին, եթէ Հայն ազատութեան ամենափոքր ցոյց մը կամ խօսքն իսկ ընէ. կը փափաքի Հայուն վրայ միշտ գերակշիռ դիրք ունենալ. կը նախանձի եթէ նոյն իսկ Հայը իրենց կուրծքերուն վրայ ազատութեան նշաններ կրեն և կ'ըսեն «Պրլմէյիզ նէտէ՞ն օղլույօր քի պու Էրմենիլէր հուրրիյէթի էէրսինտէն զիյատէ սէվկյօրլար»։

Անա գաւառական քաղաքական իրաց ատոյգ վիճակը, առանց բնաւ չափազանցելու կամ սուտ խառնելու։

Այս պայմաններուն մէջ ժողովուրդը ունի նաեւ տնտեսական սոսկալի տագնապ ցորենի, իւղի և ուրիշ կարեւոր բաներու տարապայման սղութեան պատճառաւ. մէկ կոտ ցորեն 30—32 զրուշ, մէկ օխա իւղ 12 զրուշ, ինչ որ նիւթական խիստ մեծ անհկութիւն յառաջ կը բերէ երկրին մէջ. և եթէ այսպէս շարունակուի, սովի վտանգ կը սպառնայ. երկրին մէջ ցորեն կայ թէեւ, սակայն պէյերու և ուրիշ կալատէրերու կողմէ ամբարուած կը սպասեն որ աւելի սղի։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆՈՄԱ՝ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Տէր,

Կը խնդրեմ որ հաճիք ձեր արդարասէր և անկողմնակալ թերթին սիւնակներուն մէջ հիւրընկալել հետեւեալը։

Անցեալ տարի արտասահմանէն բարեկամներէս մէկը նամակով մը կ'իմացնէր ինծի թէ Դահրէի «Լուսարեր»ին մէջ «Մատնութիւն» վերնագրով գրութեան մը մէջ ես ներկայացուած էի իբրեւ թէ Թուրք կառավարութեան յանձնած բլլայի Յարութիւն Աճէմեանին լուսանկարը և անոր մասին կարգ մը մատնութիւններ բրած բլլայի, և իբրեւ թէ այս պատճառաւ այդ մարդը Մարսիլիա գացած ըլլալով ընտանեօք չէր կրնար Սելանիկ դառնալ, ու հոն թշուառութեան մատնուած էր։

Թէեւ այս պատմութեան վրան բաց և նոզկալի գրպարտութիւն մը բլլալը «Լուսարեր»ի մէջ անցեալները պարզեցի, սակայն նոյն թերթին նոյ. 3ի թիւին մէջ տեսայ հաստատած մը որով նոյն Յարութիւն Աճէմեանը կը պնդէ իր տիրերեցած գրպարտութիւններուն վրայ և գիս կը յանդգնի հրատիրել Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պալքանի շրջանին առջեւ ինքնարդարացումի և նոյն իսկ «յանձնառու կ'ըլլայ 5000 ֆրանք վճարել նոյն կուսակցութեան յետ մահու!!!»։

Կ'արժէ ուրեմն որ նորէն նոյն խնդրին դառնամ, վար առնելու համար Աճէմեան անուն անարգ դրպարտիչին դիմակը։

Այս մարդը դժբախտաբար 7-8 տարի իրեւ դրագիր ծառայած է մեր Սելանիկի տան մէջ։ Ողորմելի ազայ մըն էր, զոր մեր քովը առնելով ուզեցինք մարդ ընել։ Սակայն տեսնելով որ մարդ բլլալիք չունի և մեր առեւտրական գործերուն վնաս պիտի հասցնէ իր չար նպատակներովը՝ համբերեցինք զինքը։

Այդ միջոցներուն մեր երբեմնի երկարամեայ ընկեր յոյն վաճառական Քէչեան եղբայրները դատարան դիմելով 2000 ոսկիի մօտ գումար մը կը պահանջեն մեզմէ՝ պայմանագրութեան մը համեմատ, զոր դատարան ներկայացնելու ալ կը յանդգնին։ Աւելորդ է ըսել թէ այդ պայմանագրութիւնը կեղծ էր, ու կը խնդրինք դատարանէն որ ստորագրութիւնը քննուի։ Երկար դատավարութիւններէ յետոյ, դատարանի որոշմամբ՝ պատուաւոր Հայերէ մասնախումբ մը կը կազմուի, որ առեւտրական տետրակները աչքէ անցնելէ և մեր քով գտնուած զանազան ուրիշ պայմանագրութեանց ստորագրութիւնները բաղդատելէ յետոյ կեղծ պայմանագրութեան ստորագրութեանը հետ, սա եզրակացութեան կը յանգին որ իրօք այդ ստորագրութիւնը չենք ուր էր։ Կարեւոր է յիշել հոս սա պարագան եւս որ սոյն պայմանագրին գիրը, հակառակ չորս տարուան բլլալուն, դեռ չատ թարմ էր և թրքերէն գիրն ալ մեր սեւերես Աճէմեանին գիրը բլլալը երեւան եկաւ, իր իսկ խոստովանութեամբը։ Մնաց որ, նախնական հարցաքննութեան միջոցին Աճէմեանին հակառակն պատասխանները կասկած արթնցուցած էին իր մեղակցութեան մասին, որ տեսի հաւանական կը դառնար այն չատ մոերիմ յարաբերութեանց պատճառով զորս ունէր այդ Քէչեան եղբարց հետ. նոյնպէս կասկածելի էր ազրեալը այն դրամագլուխին, որով խանութ բացած զործի սկսած էր, ինչ որ յետոյ դատարանով ապացուցուեցաւ։ Այս բոլոր կասկածները բոլորովին իրականութեան փոխուեցան, երբ հաստատուեցաւ որ ինքը՝ այդ Յարութիւն Աճէմեանը կեղծած էր մեր ստորագրութիւնը, Յոյներէն 300 ոսկիի չափ կաշառք առնելով։

Այդ օրերուն էր որ Աճէմեան յանկարծ փախաւ Մարսիլիա գնաց, հետը տանելով նաեւ չատ մը վաճառականներու պահանջները։ Երբ այս վերջինները անոր խանութը հանկ ընել տալով բացին, մէջը պարապ տակառներ և տեարկներ միայն գտան։ Դատարանին պահանջումովը՝ Աճէմեանի քով աշխատող Վահրամ Պէշիկճեան տարաւ դատարանին յանձնեց սոյն նամակները զորս կեղծուրորը Մարսիլիայէն գրած էր. ասոնց մէկուն մէջ կ'ըսէր իր հօրը. «Գնա՛ ըսէ Թագւոր Բիւսկիւլեանին թէ դինքը, հոգ զալուս, Աբրկ Ունճեանին պէս պիտի սատկեցնեմ»։

Արդ, խոյտառակը չկրնալով իր նպատակին հասնիլ, ուզից ուրիշ ճամբով մը վնասել մեզի, ու արտասահմանի մամուլին մէջ յօրինեց մասնիչական այն նոզկալի առասպելը զոր յիշեցի նամակիս սկիզբը։ Հարկ է ըսել թէ այս իրողութիւններուն վկայ են Սելանիկի Հայերէն անունք որ տեղեակ են ամբողջ անցած դարձածին.

Եւ հիմա որ այդ զրպարտիչը տակաւին կը յանդգնի իր անօրէն առասպելները կրկնել և նոյն իսկ «գնա՛ մանու» 5000 ֆր. Դաշնակցութեան նուիրելու ծիծաղելի առաջարկն ալ մէջտեղ կը նետէ, մենք ալ կը յայտարարենք որ ոչ միայն 5000 ֆր. «գնա՛ մանու», այլ հի՛մա իսկ մեր կենդանութեանը տասը հազար ֆրանկ կը նուիրենք որ և է բարեգործական նպատակի համար, եթէ Աճէմեան բուած այդ անխիղճ զրպարտիչը կարենայ հաստատել այն վատ արարքը զոր հրապարակաւ մեզի կը վերագրէ, անարգօրէն վրէժ լուծելու և մեր պատուաւոր Հայու և վաճառականի անունը արատաւորելու համար։

ԵՂԲԱՐՔ Դ. ԲԻՒՍԿԻԼԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ներկայ գրութեամբ կ'ուզեմ երախտագիտական զգացումներս յայտնել հանդէպ Տրապիզոնի այժմու Առաջնորդ Տ. Իմմանուէլ Ծ. վրդ. Պալեանի, որուն իմ մասիս ցոյց տուած հոգածութիւնը յաւիտեան պիտի չմոռնամ։

Այն միջոցին երբ մեր կղերական դասը արտաւորող հոգեւորականներէ ոմանց մեքենայութիւնները երեւան կը բերուին, պէտք չէ մոռնալ նաեւ այն ազատասէր հաղուագիւտ եկեղեցականները, որոնք բռնակալութեան արիւնալի շրջանին ամէն տեսակ վտանգ և զոհողութիւն յանձն առնելով, կրցան օգնել իրենց իրր խռովարար ամբաստանուող խեղճ եղբայրներուն։

1900 ապրիլի 13ին, երբ Կարմէնէն Պայպիտ կ'անցնէի, այդ գծով Պարսկաստան երթալու համար՝ ձերբակալուեցայ իբր խռովարար յեղափոխական. Պայպիտի բանտին երբ երկրորդ անգամ բլլալով զիս Կարին կը տանէին, Գարաքիլիսէի բանտէն դիւերունց փախուստ տուինք և ժամանակ մը ազատ մնալէ վերջ, 1904ին կրկին ձերբակալուելով, Պայպիտի զրկուեցանք և հոն դատավարութիւնը վերսկսաւ. հոն իբր մարգասան և քաղաքական յանցաւոր 18 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցայ և երբ այլեւս ամէն կողմէ յուսահատած Լմմանուէլ վարդապետի դիմեցի իբր վերջին ապաւէն՝ անիկա ամէն գնով զանազան ուրիշ պայմանագրութեանց ստորագրութիւնները բաղդատելէ յետոյ կեղծ պայմանագրութեան ստորագրութեանը հետ, սա եզրակացութեան կը յանգին որ իրօք այդ ստորագրութիւնը չենք ուր էր։ Կարեւոր է յիշել հոս սա պարագան եւս որ սոյն պայմանագրին գիրը, հակառակ չորս տարուան բլլալուն, դեռ չատ թարմ էր և թրքերէն գիրն ալ մեր սեւերես Աճէմեանին գիրը բլլալուն համար։ Ինչպէս տեղի ունեցաւ Զալբգեան Նիկողոս, Պոլսեան Յարութիւն և Բրոխորոնեան Դիոնիսիոս անուն ազգայիններուն և ուրիշ չատերու դէմ. հիմա ալ ճիշտ այն քաղաքականութիւնը կը շարունակուի. եթէ հրամանները չկատարուին, կեղեքումները կը հասնին. այս հրամաններն են՝ ձրի աշխատութիւններ և տարապարակ գործեր կատարել, բնաւ ձայն չարձրանել այդ պէկերու կողմէ գործուած ոեւէ մէկ անիրաւութեան դէմ. չտեսնել ոեւէ գործ առանց անոնց դիտութիւնը կամ հրամանին. ինչպէս՝ ծախել, գնել, ուրիշէ մը իրաւունք պահանջել կամ մէկու մը դէմ դատ բանալ են.,, են.։

Ժողովուրդը մասնաւորներու կրած ոսկալի կեղեքումներէն խրատուելով, թէ հարկադրուի միշտ համակերպել այդ հրէշներուն քմացը. և մինչեւ հիմա ալ միշտ համակերպած բլլալով, կեղեքումներ գործուելու տեղի չէ տուած։

Սահմանադրութեան հռչակումին առաջին օրերուն մէջ էր որ Սազբրոլը Թահիրը Թորթան գիւղի ընակիչները՝ ծերունի, այր, կին, երիտասարդ, հարս և աղջիկ, սախպեց երթալ Զաբբգի ըսուած տեղը և իր արտերը քաղել. մինչդեռ տոգին խեղճերը ունէին՝ արտեր որոնք նոյնպէս օրը օրին մանգաղի կը կարօտէին. տակայն որո՞ւ փոյթ. պատասխատուած էին յետաձգել իրենց նեմանան և եր թալ նալս քաղել Թահիրիները, որ գիւղէն երկու ժամ ալ հեռու էին։ Եւ ինչ վարձք ստացան. իւրաքանչիւր աշխատաւոր օրական մէյմէն երկու զրուշ, որ իրեն նոյն աւուր ուտեստին կէս գինն ալ չի տար։

Իսկ թուրք հասարակութեան գալով, երբեք չընդունիր և չուզեր որ Հայն իրեն հետ հաւասարութիւն և ազատութիւն վայելէ. կը պահանջէ որ Հայը միշտ նեղուն և ստրուկ մնայ, ինչպէս հին բէժիմի օրով. անմիջապէս ուշադրութիւնները կը լարուին, միտքերը կը փոխուին, եթէ Հայն ազատութեան ամենափոքր ցոյց մը կամ խօսքն իսկ ընէ. կը փափաքի Հայուն վրայ միշտ գերակշիռ դիրք ունենալ. կը նախանձի եթէ նոյն իսկ Հայը իրենց կուրծքերուն վրայ ազատ

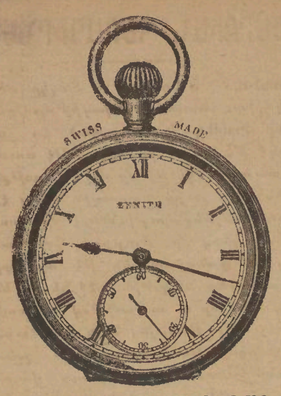

ՈՐՆ Է
ԱՄԷՆԷՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾ
ԵՒ
ԱՄԵՆՈՒՏՍ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ
ՄԻԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԱՄԷՆ ՄԵՏԱԼԷ ԵՒ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդհ. Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար
Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ եւ ԸՆԿ.

ՉԵԼԻՐ

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ ԲԱՐԻՁ, 1900

ՈՐՆ Է
ԺԱՄԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆՑ
ԲԱՐՁՈՒՆՔԻՆ ՎՐԱՅ ԳՏՆՈՒՈՂ
ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ՔԻՒ 16 — ՊԱՇՃԷ ԳՍԲՈՒ — ՔԻՒ 16
Օսմանի-Պամ հասատուրեան դիմացը
Կ. ՊՈԼԻՍ

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ
Նէօշադէլի Դիտարանին. 1903

Մեր յարգոյ յանախորդներուն դրականապես ապացուցանելու համար մեր ՉԵՆԻԹ ժամացոյցին ուրիշ ամէն ժամացոյցներէ ունեցած բացարձակ առաւելութիւնները, վերոյիշեալ երեք յատկութիւններէն այսինքն ճրթանամ յօրինուածք, տոկունութիւն եւ բարձր ճշդութիւն (haute précision), միոյն մէջ իսկ թերացող ՉԵՆԻԹ ժամացոյց մը եթէ գնորդներու կողմէ մեզ վերադարձուի, պատրաստ ենք վճարելու փոխարժէքը, առանց ո եւ է առարկութեան։ 50—38

ԱՐՏԱՔՈՍ ՍՐՅՄԱՆ
Անդամ Ժիւրիի, Միլան. 1906

ՏՕՔԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով եւ ելեքտրականութեան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած saf օղի, տիսաճանօսֆորիի, պոռնֆոսֆորիի, հօրսճակոսֆորիի ու ամէնէն նորահնար մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ խուլութիւնը, գլխուպտոյտը ու հինցած ցաւերը, ականջի խժալը ու ականջի, քիթի, բերնի, կոկորդի ու խոչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած տգեղութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց զգոնդղութեան, կատարելապէս կը չոչէ նորահնար գործիքով մը, որուն շնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու Եւրոպոյ մէջ թժկուած ըլլալը կ'ապացուցանէ։

Վերի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և. տղոց կոկորդի նշիկները (պատէմիք) կը հանէ, առանց արիւնհոսութեան իր մասնաւոր գործիքով։

Հիւանդ կ'ընդունի մինչեւ կէս օր, Պաճէգարու, Համիտիէ սէպիլի դէմ, Սբիկ Իւթիւճեան դեղարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շիտակ ճամբայ, Թագսիմ, Գրանս. հիւանդատոնին դէմ, թիւ 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վկայեալ աղքատները ամէն օր ձրիաբար դարմանելու պատրաստ է։ 18—1

PHŒNIX ASSURANCE LD. C°
"ՖԻՆԻՔՍ,,

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆԴՈՆ 1782ԻՆ
ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ
ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.
Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ
Անցեալ. տարի 4,218,000
ՖԻՆԻՔՍ սոսկ հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ և վնասուց մէջ իր անմիջական վճարումներով։
ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։
Ընկերութեան ճեանապանն եղան է
ՈՒՂՂԱՄԱՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ
Ծարդ. վճարուած է տարեկ. քան 27000000 մանղիական տակի։
Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց
Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Վիթալիս խան, Պանք Օթոմանի մօտ,
Ղալաթիա։
Փոխ գործակալ ի Պոլիս
Ֆինպլեան խան Շիվան Թէրէքեան

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ
ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ Է
Միլքմէյտ Պրէնտ
Սուիս Միլքը

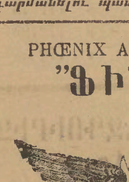

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ
ՍՆՈՒՆԴՆ Է
Ամէն անոճի որ գործածած են այս կաթը՝ կ'ընդունին որ
ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆԴ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂՈՅ ՀԱՄԱՐ
ԿԵՆՍԱԿԱՆ՝ ԿԵՐԱԿՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ
ԵՒ ԱՄԷՆՈՒՆ ԹԱ. ՕԳՏԱԿԱՐ
50—47

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏԷՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչական Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ 1908 սեպտ. 1/14էն սկսեալ, հարիւրին երկու (2 %) տոկոս մը պիտի վճարուի Միացեալ պարտքի պարտատէրերու թիւ 10 կտրօնին համար։ Տոկոսներու վճարումները պիտի կատարուին կտրօնին վրայ նշանակուած քաղաքներուն մէջ մինչեւ 1909 յուն. 31/13 փետր.։ Այդ պայմանաժամը անցնելէ յետոյ Կ. Պոլսոյ մէջ միայն վճարելի պիտի ըլլան։

Պոլիս, 18/31 օգստ. 1908 12—12

ՍԻՆԿԷՐ
ԿԱՑՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՅԹԱՑԹԻՉ
THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. որպէսզի չինուած ըլլալով, իրենց տակաւնութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ջուանիքները, դերձակները ու կոշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատուոյ վկայական և չքաղբում ստացած է բոլոր յաջողականդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատեղերուն մէջ։

Բերա) 1. Մեծ փողոց, Գօն Մարշէի դիմաց թիւ 343 և 343 կրկին։
) 2. » » Կալաթա Սերայի դիմաց։
Կալաթա 1. Սինկէր խան Թիւնէլի առեւ։
) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Գալիս) 1. Սուլթան Համամ թիւ 2։
) 2. Սուլթան Գալաղլու, Թրամվայի կայարանին դիմաց թիւ 13։
Սկիւտար) Զարյէ Գոյը, թիւ 120։

Դասերը և նոյնպէս մեքենաները հրի։ Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ հիւղ Օղլի առանը։ 16 50—23

ՄՈԽՐԱՋՈՒՐԻ ՊԷՏՔ ՉԿԱՑ
ՈՐ ԿԸ ՓՏԵՑՆԷ ՁԵՐՄԱԿԵՂԷՆԸ ԱՅԼ
ՎԱՐԷՔԻՆԱՅԻ
ՈՐ ՆՈՐ ԿԸ ՊԱՀԷ ՁԱՅՆ

Գիւղ իսպացի ճեանաւոր ֆիմիագէտ Հերիլ Ռամարինի 75% խնայողութիւն!!! Մեծ դիւրութիւն, կատարեալ մաքրութիւն եւ ճերմկութիւն, ԱՆԹԵՐԻ ՀԱԿԱՆԵՒՈՒՄ

ԵԹԷ ՓՈՐՁԷՔ՝ ԴՈՒՐ ԱԼ ՊԻՏԻ ՀԱՄՈԶՈՒԻՐ

Քանի մը մրցանակներ ստացած է զանազան ցուցահանդէսներէ, վկայագիրներ՝ զանազան կաճառներէ, տեղեկագիր պաշտօնական քիմիագէտ Պ. Սինկրոսէ և կայս. բժշկական վարժարանի բրոֆէսէօր Տօքթ. Ռէյլեանէ։

ՌՈԼՈՐ ՆՊԱՏԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲՈՅՈՒԼՈՒԹԻՒՆ ԲՈՎ, ԿԸ ԴԵՆՈՒԻ
Միակ ներկայացուցիչ Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ համար
ԲԱԲԱԵՈՒՆՆՈՒ, ՔՈԼԱՍԻ եւ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Պաղատա խան, թիւ 7, Կ. Պոլիս
ԳՈՐԾԱԿԱՑ ՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ ՅԱՒԱՌԵՐՈՒՆ ՄԵՋ 50—30

ՎԱՃԱՌԻՈՒՄ Է
Արտասահմանում տպագրւած 96 գոյնով 63 × 50 սանտ. մեծութեամբ
ՈԳԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
Գեղարուեստական յայտնի պատկերը
ԳԻՆՆ Է 3 ՐՈՒԲԼԻ ՁԱՆԱՊԱՐՀԱԾԱԽՍՈՎ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐՈՇՄԸ

ՈՐՊԷՍ ՁԱՐԴ
ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ
Շղթայից կախելու համար
ԳԻՆՆ Է ՈՍԿՈՒՑ 18 ր. 50 կ.
ԱՐԾԱԹԻՑ 3 ր. 50 կ.
Ճանապարհածախսով

ԵՒ ՈՐՊԷՍ
ԲՐՕՇԿԱ
Կանանց համար
ԳԻՆՆ Է ՈՍԿՈՒՑ 15 ր. 50 կ.
ԱՐԾԱԹԻՑ 3 ր. 50 կ.
Ճանապարհածախսով

Դիմել՝ Russie, Tiflis, Veliaminovckaia 24 V. Vardanian 20—13

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՑՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Թէոդոսպուլ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, համբարդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու յորձանուտի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխը, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	162,600,000 »
Ապահովագրիչներուն վճարուած գումար	460,946,000 »
1906 տարուան մէջ դատձեւուած ապահովագրին ու տակա	75,130,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել
Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ 11 50—3

ՍԵՐՊԻՈՅ ԿԱՐՄԻՐ-ԽԱՉԻ ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ ՊԱՐՏԱԹՈՒՂԹԵՐԸ

ամէնքն ալ 22 ֆրանքէն մինչեւ 50 ֆրանք կ'արժեն. այս յառաջատուական տակը խնայողական դրամագլուխ մը կը ձեւացնէ։ Այդ վճարումէն զատ կը բերեն մինչեւ 1981 պարգեւաւոր թիրատներու մասնակցիլ։ Ցառաջիկայ դիւռաժը տեղի պիտի ունենայ 1908 հոկտ 1/14ին. մեծ պարգեւն է 200,000 ֆրանք։ Այս պարտատոմսերը, որոնք անվիճելի ապահովութիւն մը կ'ընծայեն, Սերպիոյ ազգային պանքան դրուած 4 % սերպական ռանթերով երաշխաւորուած են։ Անոնց չափաւոր գինը նկատի առնելով, ունկի բարձրանալու հեռանկարը կ'ընծայեն, անսովոր բախտաւորութեան մը հետ մէկտեղ, չնորհիւ կարեւոր պարգեւներով թիրատներու արագ յաջողութեան։

Սերպիոյ Կարմիր-Խաչի պարգեւաւոր պարտատոմսերը կարելի է գնել ՎԻՆՆԷՐ ՊԱՆԿ ՖԻՐՍՏՆԵՐ և ՏԻՐՈՋԷՆ ՕՐԻՆԹ ՊԱՆԿԵՐի Բերայի ու Պոլսոյ գործակատարութիւններէն։ 25—22

ԱՆԱՏՈԼԻԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երեւեկութիւն կառախումբերու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԴՈՆԻԱ

ԵՐԹ Կարգ. 223 խառն Առ.		ԿԱՑԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կարգ. 224 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.				Ժ. Վ.
12 —	մկն.	Էսկի-Շէհիր	ժմն.	3 —
12 42	»	Կէօքսէ Քըսրք	մկն.	2 20
1 39	»	Սապոնճը Թունար	»	1 38
2 33	»	Ալաեունտ	»	12 42
3 14	»	Զէքիրլէր	»	11 53
4 11	»	Տէօյէր	»	11 05
4 40	»	Իհսանիյէ	»	10 20
5 04	»	Համամ	»	9 53
5 14	»	Կալիլիէօլ համամ	»	9 44
5 41	ժմն.	Աֆ. Գարա Հիսար	մկն.	9 13
6 01	մկն.	Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն.	8 53
6 41	»	Գէօյիւք Զօպանլար	»	8 20
7 36	»	Զայ	»	7 33
8 21	»	Իսհաքլու	»	6 40
8 45	»	Եասիան	»	6 15
9 16	»	Աք չէհիր	»	5 53
9 48	»	Աղարի քէօյ	»	5 13
10 30	»	Զավուշճը քէօյ	»	4 35
11 08	»	Իլկին	»	4 03
11 55	»	Գասբին-խանը	»	3 09
12 50	»	Սէրայ-Իսի	»	2 27
1 22	»	Մէյման	»	1 47
2 22	»	Բունար-Պաշը	»	12 42
3 —	ժմն.	Դոնիա	մկն.	12 —
Իրկ.				Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒԻՐԻ

ԵՐԹ Տարբ. 122 առն Առ.		ԿԱՑԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կարգ. 21 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.				Ժ. Վ.
1 —	մկն.	Էսկի Շէհիր	ժմն.	11 —
1 44	»	Աք Հիսար	մկն.	10 18
2 24	»	Ալբիս Քէօյ	»	9 46
3 4	»	Գէյիք Ախուր	»	8 58
4 9	»	Սարիքէօյ	»	8 1
4 58	»	Գիւլէր	»	7 4
5 35	»	Սասիլէր	»	6 27
6 9	»	Գէյիք Քէօփրիւ	»	6 —
7 3	»	Բօլաթլի	»	5 16
8 21	»	Մալի Քէօյ	»	3 49
9 15	»	Սէնճան Քէօյ	»	2 47
10	ժմն.	Էնկիւրիւ	մկն.	2 —
Իրկ.				Առտ.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Կարգ. 424 խառն Իրկ.		ԿԱՑԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կարգ. 421 խառն Առ.
Ժ. Վ.				Ժ. Վ.
7 15	մկն.	Համիտիէ	ժմն.	5 03
7 33	ժմն.	Առտ-Բազար	մկն.	4 45

ԱԼԱԵՈՒՆՏ - ՔԷՕՓԱՀԻԱ

ԵՐԹ	Կր. 322 խր. Առ.	324 խր. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Ալաեունտ մկն.	2 35	12 45
Քէօփահիա ժմն.	2 55	1 05
ԴԱՐՁ	Կր. 321 խր. Առ.	323 խր. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քէօփահիա մկն.	2 —	12 05
Ալաեունտ ժմն.	1 40	11 45

ՀԱՑՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կարգ. 44 խր. Առ.		Կարգ. 46 խր. Առ.		ԿԱՑԱՐԱՆ		Կարգ. 41 խր. Առ.		ԴԱՐՁ Կարգ. 43 խր. Առ.
Ժ.	Վ.	Ժ.	Վ.			Ժ.	Վ.	Ժ. Վ.
առ. 12	32	իր. 7	45	մկն.	Քարաքէօյ Կամուրջ	ժմն.	4 44	առ. 11 55 իր.
12	52	8	05	ժմն.	Հայատ Փաշա	մկն.	4 24	11 15
1	22	8	15	մկն.	» »	ժմն.	4 12	10 54
2	37	9	29	ժմն.	Բէնսիք	մկն.	2 58	9 50
2	45	9	40	մկն.	»	ժմն.	2 44	9 39
3	06	10	01	»	Թուզլա	մկն.	2 24	9 17
3	28	10	24	»	Կէյպզէ	»	2 02	8 55
3	05	10	48	»	Տիլ Իսքէլէսի	»	1 33	8 26
4	—	10	58	»	Թավշանճիլ	»	1 19	8 16
4	16	11	17	»	Հէրեքէ	»	1 08	8 06
4	37	11	39	»	Նարլմէա	»	12 41	7 42
4	49	11	51	»	Թիւթիւն Զիֆթլիք	»	12 29	7 30
4	59	12	02	»	Տէրինճէ	»	12 18	7 21
5	13	12	18	ժմն.	Իզմիտ	մկն.	12 —	7 06
5	38			մկն.	»	ժմն.		6 41
6	11			»	Գէօյիւք Տէրէնտ	մկն.		6 10
6	39			»	Սապանճա	»		5 41
7	03			»	Հասիքիէ	»		5 25
7	44			»	Կէյվէ	»		4 32
8	04			»	Աք Հիսար	»		4 10
8	33			»	Մէքէէէ	»		3 45
8	57			»	Լէֆքէ	»		3 13
9	32			»	Վէզիր Խան	»		2 38
10	12			ժմն.	Գիւլէէիկ	մկն.		2 02
10	24			մկն.	»	ժմն.		1 50
11	32			»	Քարաքէօյ	մկն.		1 —
12	13			»	Գօղեիւք	»		12 24
12	59			»	Իկն Իսկիլ	»		11 48
1	29			»	Զուքուր Հիսար	»		11 16
իր. 2	07			ժմն.	Էսկի Շէհիր	»		10 40 առ.

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՕՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օսեսայի

Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս
Ալպանս	1069	Տիսս	4311	Հիսարլիք	1531	Մարսէլլս	3709	Սաքիս	1119
Գլէնքի	3607	Տամիսս	938	Հիլիանա	3720	Մէքքաս	3557	Տիրիս	1735
Անէլլս	1541	Տուրս	2985	Հորսթիս	1600	Մէլս	1057	Սիլվիս	119
Աֆիսաքս	2277	Տրաքս	1713	Հումպէրտ	595	Մանդէպելլս		Ոսկեր	1203
Գասանս	1822	Տիհամս	504	Իսպիս	2854	Մուքնլս	3419	Քասոս	1338
Գորտոնիս	1364	Եպքս	3464	Իսանս	5540	Նէքս	1928	Թ. Ուիլսոն	1546
Դէֆֆոլս	4481	Էլսինքսս	1530	Ջիլնս	1080	Օսիս	4100	Թոքիս	3327
Հարս	1371	Էնսքս	1841	Ֆլէնս	1053	Ռենիքսիս	4086	Թալլաս	1470
[illegible]	1237	Ֆիսս	954	Ֆոլբին	2207	Օրլանսս	1535	Օլբիոն	242
[illegible]	244	Ֆիլանդիա	1828	Հանսա	1700	Ռալէրմս	1637	Վասքս	1914
[illegible]	692	Ֆլամինգս	349	Լէս	1058	Տալ	510	Վալս	1239
[illegible]	729	Ֆրանսիքս	4582	Լէյտոնիք	2773			Վ.ԳԼՔՈՒՆ	2391
[illegible]	1851	Հալիէս	3060	Լիվերպուլ	1643	Բրիսլաս	3329	Տէլա	1350
[illegible]	4235	Հիլանդա	1148	Լորէնս	3191	Բրինսլաս	1553	Զէնս	1200
[illegible]	3905	Գոլֆ	1011	Մարսա	724	Բալլս	1513		
[illegible]	895	Կրանսիս	1896	Մարլիս	1273	Բոսֆէր	1789		
						Բաղդատ	126		

Ընդհանուր գանձատեղ Հալին հոս հատած են.
Աւէքրօ ,,,